

Національний університет «Запорізька політехніка»
Факультет соціальних наук
Кафедра журналістики

Пояснювальна записка
до магістерської роботи

на тему **«Особливості жанрового дискурсу в дитячому науково-популярному виданні»**

Виконала: студентка II курсу, групи СНз-311м
Спеціальності 061 «Журналістика»
(шифр і назва спеціальності)

Ратушняк Аліна Сергіївна
(прізвище та ініціали)

Керівник: д.ф.н., проф. Погребна В.Л.
(прізвище та ініціали)

Рецензент: к. н. соц. ком., доц. Трегуб А.С.
(прізвище та ініціали)

Запоріжжя – 2022 р.

НУ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Факультет соціальних наук
Кафедра журналістики
Освітній ступінь магістр
Спеціальність: 061 «Журналістика»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри СР

Братський А.В.

« 05 » 04 2022 року

З А В Д А Н Н Я

на магістерську роботу студентки групи СНз-311м

Ратушняк Аліни Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Особливості жанрового дискурсу в дитячому науково-популярному виданні»

керівник роботи д.ф.н., проф. Погребна В.Л.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом Національного університету «Запорізька політехніка» від « 06 » 06 2022 року № 206

2. Строк подання студентом роботи 14. 11. 2022

3. Вихідні дані для роботи: праці таких науковців, як М. Василенко, О. Голік, Т. Давидченко, Г. Дзюбенко, В. Здоровага, Н. Кіт, І. Михайлин, М. Недопитанський, Е. Огар, Д. Прилюк, О. Романчук, С. Шебеліст, В. Шевченко та ін.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які належить розробити):

1. Структурно-типологічні особливості дитячого науково-популярного природничого журналу «Колосок»

2. Основні характеристики журналістських жанрів у науково-популярній дитячій періодиці

2.1 Вплив типу видання на вибір жанрів

2.2 Жанрова політика у журналі «Колосок»

3. Проблемно-тематична та жанрова специфіка публікацій у журналі «Колосок»

3.1 Композиційно-стильові та тематичні особливості матеріалів

3.2 Своєрідність виявлення жанроутворювальних факторів

5. Перелік графічного матеріалу: _____

6. Консультування розділів роботи

Розділ	Консультант	Завдання видав		Завдання прийняв	
		підпис	дата	підпис	дата
Вступ	Погребна В.Л.		27.12.21		27.12.21
I	Погребна В.Л.		10.03.22		10.03.22
II	Погребна В.Л.		10.05.22		10.05.22
III	Погребна В.Л.		03.06.22		03.06.22
Висновки	Погребна В.Л.		17.10.22		17.10.22

7. Дата видачі завдання: «12» вересня 2021 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1	Збір та систематизація матеріалу	вересень 2021	
2	Аналіз журналістичкознавчого матеріалу	жовтень 2021	
3	Написання вступу	грудень 2021	
4	Написання розділу 1	березень 2022	
5	Написання розділу 2	травень 2022	
6	Написання розділу 3	червень 2022	
7	Написання висновків	жовтень 2022	
8	Оформлення роботи	листопад 2022	
9	Захист роботи	грудень 2022	

Студент

 (підпис)

Ратушняк А.С.
 (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

 (підпис)

Погребна В.Л.
 (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. СТРУКТУРНО-ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧОГО НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ПРИРОДНИЧОГО ЖУРНАЛУ «КОЛОСОК»...	12
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ЖАНРІВ У НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІЙ ДИТЯЧІЙ ПЕРІОДИЦІ.....	27
2.1 Вплив типу видання на вибір жанрів.....	27
2.2 Жанрова політика у журналі «Колосок».....	31
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНА ТА ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ПУБЛІКАЦІЙ У ЖУРНАЛІ «КОЛОСОК».....	37
3.1 Композиційно-стильові та тематичні особливості матеріалів.....	37
3.2 Своєрідність виявлення жанроутворювальних факторів.....	49
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

РЕФЕРАТ

Текст магістерської роботи «Особливості жанрового дискурсу в дитячому науково-популярному виданні» становить 74 сторінки. Для виконання дослідження опрацьовано 84 джерела.

Предметом дослідження є жанровий дискурс в дитячому науково-популярному журналі «Колосок».

Об'єкт дослідження – журнал «Колосок» за 2011-2021 рр.

Мета роботи: виявити особливості жанрового дискурсу в дитячому науково-популярному природничому виданні «Колосок».

Відповідно до поставленої мети були висунуті такі **завдання:**

- окреслити структурно-типологічні особливості дитячого науково-популярного природничого журналу «Колосок»;
- довести, що тип видання впливає на вибір жанрів;
- з'ясувати особливості жанрової політики дитячого науково-популярного журналу «Колосок»;
- проаналізувати проблемно-тематичну та жанрову специфіку публікацій (композиційно-стильові та тематичні особливості матеріалів, своєрідність виявлення жанроутворювальних факторів).

Методологічну й теоретичну основу роботи становлять праці таких науковців, як Т. Давидченко, Н. Кіт, Е. Огар, О. Прокопчук, Р. Стаднійчук, Ю. Стадницька та ін., вони висвітлюють окремі аспекти функціонування науково-популярних журналів.

Методи дослідження: описово-аналітичний, проблемно-тематичний, спостереження.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що була зроблена спроба окреслити своєрідність жанрового дискурсу в дитячому науково-популярному виданні «Колосок».

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в ній синтезовано здобутки попередніх досліджень щодо особливостей жанрового дискурсу науково-популярного журналу для дітей. Матеріали дослідження можуть бути використані під час подальших наукових розробок, при підготовці лекційних та практичних занять з курсів «Газетно-журнальне виробництво (контент, продукт, промоція)», «Теорія та методика журналістської творчості», при написанні курсових та дипломних робіт студентів.

**ЖУРНАЛ, ДИТЯЧЕ ВИДАННЯ, НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ
ЖУРНАЛ, ЖАНР, ПРОБЛЕМА, ТЕМА, КОНТЕНТ, ЧИТАЦЬКА
АУДИТОРІЯ, НАУКОВО-ПОПУЛЯРНА СТАТТЯ, РЕПОРТАЖ, ЛИСТ,
ПОДОРОЖНІЙ НАРИС**

ВСТУП

Жанри у сучасній журналістиці знаходяться у динаміці, постійно змінюються. Жанрові процеси в системі сучасних жанрів потребують вивчення та узагальнення, хоча це питання стало предметом вивчення багатьох журналістикознавців. Праці науковців В. Буряка [1], М. Василенка [6; 7], О. Голік [9; 10], І. Михайлина [44], О. Чекмишева [77], С. Шебеліста [78; 79] та ін. присвячені вивченню процесів дифузії, трансформації, синкретизму жанрів.

Дитяча періодика відображає усі події та процеси, які відбуваються у суспільстві. Серед різних журналістських явищ дитяча періодика як специфічна галузь діяльності залишається найменш дослідженою. Дитяча преса як об'єкт досліджень входила до кола зацікавлень представників різних наук, зокрема, журналістикознавства, книгознавства, етики, філології (літературознавства та лінгвістики), соціології, психології, педагогіки та ін. Журналістикознавці Н.О. Кіт [32], Е.І. Огар [53-56], О. Прокопчук [59], А. Сокірян [65], Р. Стаднійчук [68], Ю.В. Стадницька [69; 70], О. Філіппова [73] та ін. окреслюють функції та особливості виникнення та розвитку дитячих видань.

Т.С. Давидченко вивчила структурно-функціональні особливості дитячої преси в Україні періоду 1991 – 2007 років, дала оцінку пресі для дітей як у зв'язку з журналістським досвідом попередніх поколінь, так і сучасного журналістського явища. Ця дослідниця ввела до наукового обігу відомості про найцікавіші дорадянські та радянські періодичні видання для дітей, здійснила детальний опис структурно-функціональних характеристик сучасної преси для дітей (засновник, видавець, читацька адреса, характер аудиторії, тематика, мова, авторський склад, внутрішня структура, технічні характеристики) [13-19]. Нею було запропоновано типологічну схему для аналізу дитячої періодики, за

допомогою якої угруповано типи і види сучасних газет і журналів для дітей, знайдено їх місце в загальній системі періодичного друку.

Останнім часом розгляд особливостей сучасної дитячої преси в Україні помітно активізувався, однак подібні розвідки мають поодинокий характер і враховують лише окремі аспекти функціонування дитячої періодики. Відчувається брак наукових досліджень, присвячених вивченню особливостей функціонування сучасних науково-популярних журналів для дітей. Жанровий дискурс дитячого науково-популярного видання потребує вивчення та узагальнення, зокрема, потребують осмислення жанрові інновації в журналі «Колосок». Цим і визначається **актуальність нашої роботи**.

Дитяча періодика є невід'ємною складовою частиною історії журналістики, тому відсутність систематичного і повного знання про розвиток окремих газет і журналів для дітей у той чи інший період, на тих чи інших територіях України збіднює загальну картину історико-журналістських процесів.

Предметом дослідження є жанровий дискурс в дитячому науково-популярному журналі «Колосок»

Об'єкт дослідження – журнал «Колосок» за 2011-2021 рр.

Мета роботи: виявити особливості жанрового дискурсу в дитячому науково-популярному природничому виданні «Колосок».

Відповідно до поставленої мети були висунуті такі **завдання**:

- окреслити структурно-типологічні особливості дитячого науково-популярного природничого журналу «Колосок»;
- довести, що тип видання впливає на вибір жанрів;
- з'ясувати особливості жанрової політики дитячого науково-популярного журналу «Колосок»;

- проаналізувати проблемно-тематичну та жанрову специфіку публікацій (композиційно-стильові та тематичні особливості матеріалів, **своєрідність** виявлення жанроутворювальних факторів).

Методи дослідження: описово-аналітичний, проблемно-тематичний, спостереження.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що була зроблена спроба окреслити своєрідність жанрового дискурсу в дитячому науково-популярному виданні «Колосок».

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що в ній синтезовано здобутки попередніх досліджень щодо особливостей жанрового дискурсу науково-популярного журналу для дітей.

Практичне значення. Матеріали дослідження можуть бути використані під час подальших наукових розробок, при підготовці лекційних та практичних занять з курсів «Газетно-журнальне виробництво (контент, продукт, промоція)», «Теорія та методика журналістської творчості», при написанні курсових та дипломних робіт студентів.

Основні положення й результати роботи доповідалися й обговорювалися на двох конференціях:

Ратушняк Аліна Стилістичні особливості публікацій у дитячому науково-популярному журналі «Колосок» // XIV Всеукраїнська науково-практична конференція «Південь України в умовах глобальних соціокультурних трансформацій: питання культурної, етнорелігійної, етнічної та національно-громадянської ідентичності», 6 жовтня 2022 р. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022.

Ратушняк А. С., Погребна В. Л. Жанрова політика у журналі «Колосок» // IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Суспільство і особистість у

сучасному комунікаційному дискурсі», 2 листопада 2022 р. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022.

За темою дослідження було опубліковано: Ратушняк А. С., Погребна В. Л. Жанрова політика у журналі «КОЛОСОК». *Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі»* (м. Запоріжжя, 2 листопада 2022 р.) / редкол.: В.Л. Погребна, В. В. Кузьмін, Н. В. Островська, Т. О. Бородулькіна та ін. [Електронний ресурс] Електрон. дані. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. С. 171-173.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

У вступі виявляється ступінь вивченості заявленої теми, окреслюються мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження, його наукова новизна, теоретичне та практичне значення, називаються методи дослідження.

У першому розділі розглядаються структурно-типологічні особливості видання «Колосок», доводиться, що це дитячий науково-популярний природничий журнал, як і заявляють його видавці та редакційна колегія.

У другому розділі висвітлюються основні характеристики журналістських жанрів у науково-популярній дитячій періодиці. У першому підрозділі цього розділу доводиться, що тип видання впливає на вибір жанрів, в другому – з'ясовуються особливості жанрової політики у журналі «Колосок». Найпоширеніші жанри, що тут представлені – науково-популярні статті, замальовки, листи, звернення, нариси, інтерв'ю, репортажі.

Третій розділ присвячено виявленню проблемно-тематичної та жанрової специфіки публікацій у цьому виданні. Перший підрозділ третього розділу присвячений аналізу композиційно-стильових та тематичних особливостей

матеріалів, у другому підрозділ цього ж розділу окреслюється своєрідність виявлення жанроутворювальних факторів.

Текст магістерської роботи становить 74 сторінки. Для виконання роботи опрацьовано 84 джерела.

РОЗДІЛ 1. СТРУКТУРНО-ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧОГО НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ПРИРОДНИЧОГО ЖУРНАЛУ «КОЛОСОК»

В Україні сформувалася система спеціалізованих науково-популярних періодичних видань. Науково-популярна періодика спрямована на поширення наукової інформації в суспільстві. Вона забезпечує взаємодію між фахівцями різних наукових сфер і пересічними громадянами. У науково-популярних виданнях поєднується високий рівень науковості та популярність, доступність викладу.

Дослідник О. Коновець наголошує, що визначають три основні функції наукової періодичної преси: кумулятивну (засіб фіксації та накопичення знань), комунікативну (засіб інформування) і пріоритетну (засіб визнання престижу автора – як реєстрація заявки автора на нову ідею, винахід). За нинішньої високої конкуренції в науці особливого значення набуває пріоритетна функція [36, с. 10]. Якщо говорити про науково-популярну періодику, то важливішими є кумулятивна та комунікативна функції. Науково-популярна періодика впливає на світосприйняття людини. У разі, якщо науково-популярна періодика виконує інформаційну функцію, у ній розміщуються статті, матеріали загального, оглядового характеру та універсальної тематики.

Читацьке призначення, проблематика матеріалів визначають певні типологічні особливості журналів – головні принципи підготовки науково-популярної періодики (наукова глибина, доступність, осмислення матеріалу, цікавий виклад інформації).

Ступінь вираження кожного з принципів визначається тематикою, читацьким призначенням (аудиторією) та специфікою розкриття функцій, що зумовлює зарахування принципів до другого шабля типологічної ієрархії.

Науково-популярне видання має містити матеріали, які будуть зрозумілими, доступними, цікавими та науково глибинними для читача. Лише у разі дотримання всіх чотирьох принципів такий журнал можна за типом вважати науково-популярним.

На необхідності «популяризації наукового тексту» наголошує дослідниця Т. Ковтун: «Мова у науково-популярному виданні, передаючи інформацію, користується спеціальними засобами, прийомами популяризації тексту. Прагнення авторів наукових праць зробити досягнення науки доступними широкому колу читачів цілком закономірне у вік НТП.

Адже наукову інформацію сприймають не тільки фахівці, тому виникає потреба шукати відповідні форми вираження, широко використовувати арсенал виразних мовних ресурсів» [34].

Дослідниця О. Кузнецова зазначає, що класоформувальною ознакою сучасних журнальних видань України є читацький інтерес, що також допомагає визначити потенційного читача.

Усі журнали можна поділити на два класи: масові і соціальні. У класі «масові видання» виокремлюємо три типи:

- 1) суспільно-політичні;
- 2) науково-популярні;
- 3) культурологічні [41, с. 77].

Тип «науково-популярні видання» дослідниця О. Кузнецова пропонує поділити на три види:

- 1) технічні;
- 2) краєзнавчі;
- 3) науково-фантастичні [41, с. 77–78].

Отже, за класоформувальними ознаками сучасні науково-популярні видання можна класифікувати таким чином:

Тип «науково-популярні», вид «технічні»: «Радіоаматор», «Радиокомпоненты», «Моделіст», «Майстер-конструктор», «Винахідник і раціоналізатор», «Юний технік України».

Тип «науково-популярні», вид «краєзнавчі»: «Музейний простір», «Пам'ятки України: історія та культура», «Музика», «Музеї України», «Український театр», «Туризм сільський зелений», «Світова географія», «Вокруг света», «National Geographic Україна».

Тип «науково-популярні», вид «науково-фантастичні»: «Вселенная, пространство, время», «Загадки природы и Вселенной», «Открытия и гипотезы» тощо.

Науково-популярні журнали за тематикою та призначенням поділяються на такі види: універсальні, політематичні й монотематичні.

До універсальних можна зарахувати такі видання: «Здорово», «Колосок», «Наука і суспільство», «Країна знань», «Дивосвіт», «Открытия и гипотезы», «Загадки природы и Вселенной», «Вселенная, пространство, время» тощо.

Політематичними вважаємо «National Geographic Україна», «Український світ», «Світогляд» та «Вокруг света».

До монотематичних зараховуємо «Юний технік України», «Безпека життєдіяльності», «Бджола. Здоров'я. Апітерапія», «Авіатор України», «Музейний простір», «Пам'ятки України: історія та культура», «Музика», «Чернігівщина аграрна», «Kosmetik international journal», «Радіоаматор», «Радиокомпоненты», «Моделіст», «Винахідник і раціоналізатор», «Юний натураліст», «Станіславівський натураліст», «Український театр», «Міське господарство України», «Майстер-конструктор», «Музеї України», «Авиация и время», «Персонал», «Виноград. Вино», «Світ фізики», «Чумацький шлях», «Дошкілля», «Світ рибалки», «Ознаки часу», «Екологічний вісник», «Будьмо

здорові», «Туризм сільський зелений», «Наука и техника», «Світова географія», «AQUATERRA.ua».

Таким чином, в Україні випускаються приблизно 50 назв журналів, які позиціонують себе як науково-популярні, з них 47 – офіційно зареєстровані в «Державному реєстрі друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності». За класифікацією української дослідниці О. Кузнецової, тип «науково-популярні журнали» належить до класу «масові видання». Науково-популярні часописи поділяються на три види: технічні, краєзнавчі, науково-фантастичні.

Якщо взяти як ознаку офіційну реєстрацію на території України того чи того засобу масової інформації, то можна виокремлювати видання офіційно зареєстровані та не зареєстровані в Україні.

Фактори, що впливають на формування структури кожного типу дитячих періодичних видань: первинні (цільове призначення, видавець (засновник), читацька аудиторія), вторинні (авторський склад, внутрішня структура, тематика, оформлення, жанри друкованих матеріалів, особливості стилю), додаткові (періодичність, обсяг і тираж, особливості оформлення, технічні характеристики).

Є. Огар зазначає, що у сучасному журналістичнознавчому науковому дискурсі термін «дитяча періодика» використовують для позначення масиву періодичних видань, створених спеціально для дитячої, читацької аудиторії з урахуванням психофізичних можливостей, вікових потреб, та особливостей сприйняття [53, с. 140]. Сьогодні постійно зростає кількість періодичних видань для дітей в Україні. Кількість періодичних видань для дітей у державі свідчить про рівень її цивілізованості, культури, інтелекту, а також про перспективи її розвитку, її майбутнє. Нове покоління повинно формуватися під впливом вдалої державної політики, сім'ї, громадськості та джерел інформації, які

гарантуватимуть повноцінний всебічний розвиток дитини. Під впливом економічних, політичних, культурних процесів кардинальних змін зазнала концепція усієї структурно-функціоналістської парадигми дитячої періодики. Сучасні періодичні видання для дітей адресовані групам читачів, що різняться за ступенем підготовки, віком, статтю, уподобаннями, набувають принципово нових вимірів функціонування.

Майже всі дитячі журнали мають електронні примірники в мережі Інтернет. Згадаємо деякі електронні журнали та газети для дітей українською мовою: «Ангелятко» та «Ангеляткова наука» (<http://www.angelyatko.com.ua>), призначений для дошкільників та дітей молодшого шкільного віку; «Познайко» (<http://www.posnayko.com/>), дитячий пізнавально-розважальний журнал для дітей від 2 років; дитячий інтернет-журнал «UA.Ромчик» (<http://improvisus.com/ua>) для дітей молодшого шкільного віку. Згадаємо і «Соняшник» (<http://www.sonjashnik.com>), дитячий пізнавально-ігровий журнал для дітей молодшого шкільного віку, Всеукраїнський науково-популярний природничий журнал для дітей «Колосок» (<http://www.kolosok.lviv.ua>), науково-художній журнал для дітей та юнацтва «Паросток» (<http://www.nenc.gov.ua/>), що допомагає збагнути таємниці природи, гармонію стосунків людини і довкілля. На його сторінках публікують свої статті відомі вчені-біологи, екологи, аграрії, педагоги, психологи та літератори.

Тематична різнобарвність і поліграфічна якість дитячих видань, яскравість та виразність художнього оформлення приваблюють малих читачів. Варто зазначити, що поряд із добре відомими не одному поколінню читачів журналами – «Малютко» (видається з 1960 р.), «Барвінок» (з 1928 р.), «Однокласник» – додалося багато нових: «Клас!», «Розмалюйко», «Пізнайко», «Словознайка» (з 1990 р.), «Зернятко» (з 1995 р.), «Малеча» (з 1998 р.), «Дитяча Академія» (з 2001 р.), «Вулик» (з 2002 р.) і зовсім нові видання: журнал

«Пізнайко від 2 до 5» вперше вийшов у січні 2005 року, а журнал «Колосок» видається з 2006 року.

Одним із основних елементів теоретико-типологічного аналізу видань є класифікація. Це невід'ємна частина типологічного аналізу. Саме класифікація дозволить розглянути велику кількість дитячих видань, поділити її на групи за спільністю деяких ознак і, таким чином, виявити типи для теоретичного аналізу з точки зору їх характеристик, генезису, взаємозв'язків одне з одним на всіх рівнях ієрархічної структури.

За ознаку поділу для класифікації сучасних дитячих журналів і газет нами обрано цільове призначення, яке найбільш універсально характеризує сутність видання, його призначення, окреслює читацьку аудиторію. Т. Давидченко стверджує, що типи дитячих видань за цільовим призначенням склалися поступово в процесі розвитку держави, суспільства та за мірою диференціації всієї системи преси. До теперішнього часу сформувалася сукупність різних типів газет і журналів для дітей за цільовим призначенням [13]. Т.С. Давидченко для зручності аналізу обирає ланцюжок, запропонований ученим О. Акоповим «рід – вид – тип», і представляє три сходинки класифікації видань для дітей. На першій сходинці класифікації газети і журнали для дітей (рід видань) поділяються на п'ять основних видів: пізнавальні, розважальні, навчальні, художні, наукові. Такий поділ ґрунтується на виховних засадах та симбіозі трьох основних педагогічних функцій (виховна, навчальна, розвиваюча), що їх має виконувати дитяча періодика, а також на зацікавленні дітей у задоволенні тією чи тією інформацією [15].

Кожен із п'яти названих видів журналів та газет у свою чергу розділяється на типи (друга сходинка класифікації), які включають в себе групи конкретних журналів (третья сходинка класифікації).

Так, функціональна структура дитячих друкованих мас-медіа відповідає їх типологічній структурі. Найчисленніша, визначена (з точки зору типу) за цільовим призначенням група журналів, у підзаголовку яких міститься слово «пізнавальний». Наприклад, пізнавально-розважальні, пізнавально-ігрові (журнали: «Пізнайко», «Професор Крейд», «Стежка»). Далі Т.С. Давидченко виділяє видання з іншими підзаголовками, такими як от: розважальні, навчальні, художні, наукові.

Дитяча преса призначена для читача з певними віковими характеристиками, у зв'язку з якими окреслено межі категорії дитинства: діти – це особи, що не досягли повноліття, а дитинство – період життя людини, що триває від народження до отроцтва (до 12 років).

У сучасній Україні видаються дитячі газети і журнали: «Пізнайко», «Викрутас», «Малютко», «Барвінок», «Професор Крейд», «Казковий вечір», «Котя», «Велика дитяча газета», «Яблунька», «Клякса», «Bratz», «Веселочка», «Професор Крейд», «Стежка», «Джміль», «Дзвіночок», «Яблунька», «Для малят-маляток», «Цвінь-цвірінь», «Школяр» та інші.

У контексті історичного аналізу вивчення преси для дітей Т.С. Давидченко здійснює класифікацію періодики для дітей за такими типами та видами: пізнавальні (представлені пресою довідкового та ігрового характеру); розважальні (газети і журнали з кросвордами, коміксами, розмальовками); навчальні (виділяємо освітні та релігійні); культурологічні (літературно-художні та літературно-мистецькі); науково-популярні (до них відносимо науково-технічні і науково-художні) [13].

До пізнавальних відносяться всі видання, що мають переважно пізнавальний зміст. Тематика таких газет і журналів вельми розмаїта. Більшість найпопулярніших серед дітей журналів і газет подають потрібну інформацію через гру, адже гра – найприродніше заняття для малечі. Серед таких видань

згадаємо журнали «Пізнайко», «Професор Крейд», «Умійко», «Веселые идейки», «Малятко», «Стежка» та ін.

До науково-популярних видань віднесемо «Колосок», «Країну знань» та видання типу «Юний натураліст», «Юний технік України», «Юний моделіст-конструктор» та інші.

Як ми зазначали вище, типоформуючими ознаками журнального видання є: видавець (засновник), ціль (мета) та завдання журналу, читацька аудиторія.

«Колосок» – всеукраїнський науково-популярний природничий журнал для дітей середнього шкільного віку. Використовувати його матеріали можуть не тільки діти, а й їх батьки, вчителі, тобто читацька аудиторія видання має широкий діапазон. Засновники видання – ЛМГО «Львівський інститут освіти», видавництво СТ «Міські інформаційні системи». Директор видавництва – Біда Максим Сергійович.

ЛМГО «Львівський інститут освіти» є засновником не тільки Всеукраїнського науково-популярного природничого журналу для дітей «Колосок», а й науково-популярної природничої газети для розумників та розумниць «Колосочок», серії науково-популярної природничої літератури для дітей «Бібліотечка Колоска», організовує та проводить літні природничі школи для дітей, інтелектуальні командні змагання на кубок журналу «Колосок», навчальні семінари для учителів початкових класів та природничих предметів.

Назва журналу пішла від назви щорічного Міжнародного природничого інтерактивного конкурсу «Колосок», який проходить з 2003 року за сприяння Міністерства освіти і науки України серед учнів 1–11-х класів. Матеріали журналу є базою для підготовки до конкурсу.

Головний редактор журналу «Колосок» – Дарія Дмитрівна Біда, доцент кафедри педагогіки Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук, заслужений учитель України.

Серед авторів журналу – талановиті педагоги, науковці (Дарія Біда, Тетяна Павленко, Валерій Соболев, Андрій Бокотей, Ірина Федор, Марина Яремійчук, Валерій Старшук та ін.).

Автор більшості публікацій у журналі «Колосок», його головний редактор, Дарія Біда, так презентує назву та завдання цього видання: «Ви бачите перший номер природничого журналу «Колосок». Чому журнал називається саме так? Тому що у ньому ви знайдете зерна знань з різних галузей природознавства. На сторінках журналу ми познайомимо вас з історією винаходів і розповімо про знаменитих людей у дитинстві. У журналі ви знайдете головоломки й логічні задачі, дізнаєтесь про найбільші космічні тіла й найдрібніші живі організми, познайомитесь з вашими ровесниками, які досліджують природу.

Природа завжди з нами, завжди поруч. Треба тільки почути її, адже п'ять почуттів – зір, слух, нюх, смак та дотик – у нас для того, щоб насолодитись запахом квітів, почути шелест лісу, побачити незрівнянний захід сонця, відчутти силу вітру, пізнати смак щойно зірваної суниці. Але не тільки... Щодня природа загадує нам незліченну кількість загадок. Інколи людям здавалось, що вони ось-ось знайдуть усі розгадки. До нас дійшли легенди про сміливців, які намагались вивідати таємниці землі й неба, щоб зробити людей щасливими. Грецький міф розповідає про Прометея, який подарував людям вогонь, вавілонська легенда – про Етапа, який намагався добути для людей цілющу траву – ліки від усіх хворіб, а Ікар мріяв щоб люди могли літати як птахи. Легенди стають дійсністю, бо природа щодня підказує сотні розгадок, треба тільки побачити їх! У журналі постійно діятиме рубрика «Око». Надсилайте до неї фотографії рослин, тварин, технічних споруд, пейзажів вашої місцевості, явищ природи, словом, усе цікаве, що вдалось «увіковічити» вашому фотоапаратові. У рубриці «ЗОЛОТИЙ ОЛІВЕЦЬ» ми друкуватимемо ваші найкращі малюнки з природничої тематики.

Нас цікавить ваша думка про все на світі, і тому в «КОЛОСКУ» є рубрика «ДАВАЙТЕ СПЕРЕЧАТИСЬ!» З вашою активною участю журнал буде цікавішим для всіх. Обов'язково пишіть нам, про що ви хочете довідатись зі сторінок «КОЛОСКА». Сподіваємось, що журнал буде цікавим і для дорослих членів родини, бо він цікавий для нас» [35].

Журнал видається і друкується у Львові з 2006 року (щомісячник з 2011 р.) українською мовою. Його мета – популяризація природничих знань, залучення дітей до послідовного й регулярного читання, формування у них стійких навичок спілкування з науково-популярною літературою.

Читацька аудиторія журналу «Колосок» – діти віком 10–15 років. Видання зацікавить також батьків, вчителів природничих предметів, природознавства. З 2007 року на базі журналу видається серія науково-популярної природничої літератури для дітей «Бібліотечка «Колоска». Редакція журналу спільно з видавництвом є ініціаторами проведення Міжнародного природознавчого інтерактивного конкурсу «КОЛОСОК», тренінгів та семінарів для вчителів, Всеукраїнських інтелектуальних ігор для дітей на кубок журналу «Колосок», літньої природничої школи.

Матеріали, розміщені на сторінках журналу «Колосок», повністю відображені на сайті <http://kolosok.org.ua/vseukrajinskyj-pryrodnychyj-naukovo-populyarnyj-zhurnal/>. На сайті існує можливість підписатись на журнал, а також переглянути архів попередніх випусків. Зручна система керування сайтом дає можливість швидко змінювати та завантажувати нову інформацію. На сайт встановлено статистику відвідуваності Google Analytics.

«Колосок» – науково-популярне видання (до цього типу видань можна віднести журнали «Країна знань», «Юний натураліст», «Юний технік України», «Юний моделіст-конструктор»). Треба зазначити, що журнал «Колосок» має ознаки і навчального видання, бо в ньому представлені і такі матеріали, що

допоможуть школярам у навчанні. Це видання є цікавим і корисним і для вчителів, батьків, адже в цьому журналі друкується корисний наочний матеріал. Наприклад, матеріали, що допоможуть опанувати знання з фізики, біології, астрономії тощо.

Загальновідомо, що дитячі часописи допомагають своїм читачам у пізнанні навколишнього світу та осмисленні надбань людства у царині науки і техніки. Н. Кіт визначає такі психологічні засади розробки концепції дитячого періодичного видання:

1. Національна спрямованість видання.
2. Урахування інформаційного контексту, створюваного ЗМІ.
3. Точне визначення читацької аудиторії.
4. Урахування психологічних особливостей сприйняття і розуміння вербальної та візуальної інформації.
5. Дотримання основних дидактичних принципів: наочності, послідовності, природовідповідності, активності та самодіяльності.
6. Мультимедійний підхід (поєднання слова, малюнка, музичного додатка), оригінальне конструктивне вирішення видання (журнал-іграшка), використання специфічної фактури.
7. Часта періодичність випуску. Сьогодні більшість дитячих журналів виходить раз на місяць.
8. Тезаурусна пов'язаність з попереднім виданням [33, с. 219].

Вважаємо, що названі психологічні засади розробки концепції дитячого періодичного видання були взяті за основу при створенні дитячого журналу «Колосок».

Однією з основних структурних одиниць видання є рубрикація. У журналі «Колосок» всі рубрики сюжетно пов'язані між собою. У цьому виданні передбачені незмінні рубрики: «Світ науки» (більш рання назва «Наука і

техніка»), «Жива природа», «Земля і Всесвіт» (більш рання назва «Планета Земля»), «Проекти «Колоска», непостійна рубрика: «Людина і екологія». Наявні підрубрики: «Астробіологія», «Геологія», «Дика природа», «Замітки полярника», «Екостиль твого життя», «Загадкові тварини», «Історія речей», «Квіти», «Колоскові уроки», «Кольорова планета», «Космічні рекорди», «Лабораторія «Колоска», «Ліси», «Мандрівка зоряним небом», «Мандрівки світом», «Материки», «Мій родовід», «Наукові казки», «Наші тварини», «Незвичайні фрукти», «Новини науки», «Оптика», «Перший крок у науку», «Подорожуємо Європою», «Природа України», «Рослини», «Саморозвиток», «Сам собі винахідник», «Світ, в якому ти живеш», «Сонячна система», «Тварини», «Топоніми на карті світу», «Фізика», «Хімія і життя», «Хімія навколо нас», «Червона книга України» та ін.

Тематика журналу – природознавство як інтегрований комплекс дисциплін. У журналі публікують науково-популярні статті з астрономії, біології, географії, екології, фізики, хімії. Матеріали журналу присвячені явищам живої природи, новим відкриттям у науці і техніці, астрономічним загадкам тощо. У виданні друкуються літературні твори читачів та їхні перші наукові дослідження.

Формат видання – В 5. Кількість сторінок: 48-52. Тираж – 10 000 примірників. Періодичність – журнал виходить щомісячно.

Щоб привернути увагу дітей до певного матеріалу й утримувати її під час читання, потрібні досить сильні подразники. Це колір, ілюстрування, верстка, контраст, ритм елементів композиції, наявність додаткових стимулів (наліпок, подарунків). Для кожного видання велике значення має його художньо-технічне оформлення. Адже вже перше враження про видання ми отримуємо саме від його обкладинки. Безперечно, щоб привернути увагу, обкладинка має бути

яскравою. Зазвичай на неї виноситься якесь фото, рідше намальоване зображення.

Правильно підібрані фотоілюстрації та малюнки у журналі «Колосок» значною мірою звертають увагу школярів до представлених матеріалів. Вони здатні полегшити розуміння науково-популярного тексту і допомагають читачам, що не мають фахових знань з певної галузі науки, наочно побачити суть описуваного явища.

У журналі «Колосок» не тільки подається нова цікава інформація з гарними ілюстраціями (фотографії, малюнки, схеми, графіки), а й перевіряються засвоєні знання за допомогою ребусів, кросвордів, логічних завдань. Якість фотоілюстративних матеріалів впливає на популярність видання для аудиторії, саме якісні та яскраві фото звертають увагу споживачів інформації до науково-популярних текстів.

Таким чином, науково-популярний журнал – це місток між академічною наукою і реальним життям. Такі журнали сприяють розвитку пам'яті, мислення; вони формують мотивацію до інноваційної нешаблонної діяльності, творчості; вони сприяють вихованню та розвитку освіченої людини.

В Україні випускаються приблизно 50 назв журналів, які позиціонують себе як науково-популярні, з них 47 – офіційно зареєстровані в «Державному реєстрі друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності». Тип «науково-популярні журнали» належить до класу «масові видання». Науково-популярні часописи поділяються на три види: технічні, краєзнавчі, науково-фантастичні. Нажаль жодна з наведених нами класифікацій не передбачає такий вид як науково-популярне дитяче видання, до якого належить журнал «Колосок».

Дитяча преса виконує, перш за все, функції популяризації пізнавальних та педагогічних ідей. Дитячі часописи розповідають читачам про нове в житті людей та навколишньому світі, відкриття науки і техніки.

«Колосок» – Всеукраїнський науково-популярний природничий журнал для дітей середнього шкільного віку. Засновники видання – ЛМГО «Львівський інститут освіти», видавництво СТ «Міські інформаційні системи». Журнал видається і друкується у Львові з 2006 року. Його мета – популяризація природничих знань, залучення дітей до послідовного й регулярного читання, формування у них стійких навичок спілкування з науково-популярною літературою. Журнал містить матеріали, присвячені відкриттям у науці і техніці, науковим дослідженням – залишаючись дійсно єдиним журналом в Україні з такої тематики.

У журналі «Колосок» саме науково-популярна інформація знаходиться на першому місці, за своїм цільовим призначенням цей журнал відповідає заявленому редакцією типу науково-популярної дитячої преси. Найчастіше у цьому виданні представлені: науково-технічна інформація, а також матеріали про рослинний та тваринний світ. Редактори будують тематично-змістове наповнення видання «Колосок», чітко уявляючи цільове призначення журналу, вивчають та враховують потреби своєї читацької аудиторії, запити сучасної дитини, випускають таку продукцію, яка для сучасної дитини є цікавою і необхідною, а значить досягають комунікації із дитячою аудиторією.

Треба зазначити, що журнал «Колосок» має ознаки і навчального видання, бо в ньому представлені і такі матеріали, що покликані допомогти дитині у навчанні. Одночасно він може стати у нагоді батькам, педагогам, адже в цьому журналі друкується корисний наочний матеріал. Наприклад, матеріали, що допоможуть навчити основ англійської мови, фізики, біології, астрономії тощо.

У журналі «Колосок» всі рубрики сюжетно пов'язані між собою. У цьому виданні передбачені незмінні рубрики: «Світ науки» (більш рання назва «Наука і техніка»), «Жива природа», «Земля і Всесвіт» (більш рання назва «Планета Земля»), «Проекти «Колоска», змінні рубрики: «Людина і екологія», Підрубрики: «Саморозвиток», «Історія речей», «Наукові казки», «Тварини», «Перший крок у науку», «Колоскові уроки», «Перший крок у науку», «Сам собі винахідник», «Екостиль твого життя», «Хімія навколо нас», «Природа України» та ін.

У журналі «Колосок» не тільки подається нова цікава інформація з гарними ілюстраціями (фотографії, малюнки, схеми, графіки), а й перевіряються засвоєні знання за допомогою ребусів, кросвордів, логічних завдань.

РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ЖАНРІВ У НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІЙ ДИТЯЧІЙ ПЕРІОДИЦІ

2.1 Вплив типу видання на вибір жанрів

Науково-популярні видання мають на меті зацікавити науковими знаннями широкий загаль читачів, які не є спеціалістами, науковцями в тій чи іншій галузі знань, доступний стиль написання значно спрощує сприйняття текстів.

«Колосок» – науково-популярне дитяче видання. Його тематика визначається інтересами і попитом читацької аудиторії (діти віком 10–15 років). Його цільовим призначенням є популяризація і пропаганда наукових знань (теоретичні та експериментальні дослідження у галузі науки, культури і техніки), формування наукового світогляду читачів, вихованням у них сприйнятливості, розуміння суті науки, науково-технічного прогресу. Яскраве та змістовне оформлення видання сприяє вихованню естетичного смаку.

Форма викладення є зрозумілою дитячій аудиторії, стиль викладу доступний, популярний.

Тип видання (науково-популярний природничий журнал для дітей) впливає на вибір жанрів. Зрозуміло, що редакція журналу репрезентує у своєму виданні саме такі жанри, котрі відповідають цілям передачі науково-популярної інформації в доступній, зрозумілій для дітей середнього шкільного віку формі.

І. Л. Михайлин дає наступне визначення: «Жанр (франц. *genre* — вид, стиль, від лат. *genus* – рід) – велика група текстів, наділених спільними ознаками. Жанр – це комунікативні канали для певного роду інформації, що відіграють важливу комунікативну роль у внутрішньому (редакційному) і зовнішньому (читацькому) журналістському спілкуванні. Жанр – це певним

чином окреслений зміст, який знайшов найбільш зручну форму для свого втілення» [25, с. 58]. Жанри журналістики зароджувались історично як результат довголітньої практики. Повторювані безліч разів форми подачі інформації усвідомлювались спочатку самими журналістами, а згодом і дослідниками преси як більш-менш усталені. У журналістиці під словом «жанр», за довідником Д. Григораша «Журналістика у термінах і виразах», вважався «усталений тип твору, який склався історично і відзначається особливим способом освоєння життєвого матеріалу, характеризується чіткими ознаками структури» [12, с. 76].

Жанр – це форма вираження відображуваного змісту. Як зазначає Д. Прилюк, ця форма – це внутрішня організація викладеного матеріалу, об'єктивно зумовлена структура вираження, яка має свої відмінності залежно від висловленого змісту. Ці відмінності, за словами науковця, можуть час од часу повторюватись, засвідчуючи цим певну усталеність форми. І саме у тому, на думку дослідника, є принадність жанру як форми відображення, що він за всіх умов зберігає постійні свої ознаки і по-своєму формує відображуваний зміст [58, с. 147-148.].

Д. Прилюк вказує критерії, що позначаються на виборі жанрів. Це, по-перше, характер об'єктів, які відображаються; по-друге – масштаб охоплення дійсності; по-третє – функція, конкретне призначення жанру; по-четверте – специфіка аудиторії, до якої звернуті журналістські виступи; і, нарешті, спосіб відображення, який висуває на перший план ті чи інші літературно-стилістичні засоби вираження [58, с. 149]. Більшість науковців стверджують, що жанри за типологічними особливостями поділяються на такі основні групи: інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні.

Деякі відомі жанри модифікувались. Так, наприклад, відбувся помітний рух репортажу до аналітики. Тобто, звичайно, залишилися і класичні,

інформаційно – подієвий і пізнавальний репортажі. На сьогодні відбуваються трансформації, що призводять до міжжанрової дифузії в усіх групах жанрів, особливо у сфері інформаційно-аналітичної взаємодії. «Чисті» жанри, особливо сьогодні, зустрічаються в нашій пресі досить рідко. Дійовість та ефективність різних жанрів публіцистики залежить від майстерності автора публікації, бо жанр – це унікальний інструмент освоєння життєвого матеріалу.

Найпоширеніші жанри, що представлені у журналі «Колосок» – науково-популярні статті, листи, звернення, нариси, інтерв'ю, репортажі. На сторінках журналу розміщують тести, кросворди, вікторини, які допомагають перевірити отриманні знання. Редакція залучає маленьких читачів до співпраці: на сторінках журналу можна знайти статті, вірші, листи, переклади, фотографії, авторами яких є школярі.

Як ми бачимо, інформаційні жанри (замітка, звіт, замітка, інтерв'ю, репортаж) майже не представлені на сторінках цього видання, оскільки їх завдання – повідомити, відтворити, описати певний факт, подію, явище, це невеликі за обсягом суто журналістські жанри, які використовуються в газетній періодиці, а не в науково-популярних журналах. Хоча елементи репортажу зустрічаються в тих матеріалах, автори яких передають свій досвід перебування в тих чи інших місцях, наприклад, науково-популярна стаття Ігора Васильовича Дикого, керівника 24-ї Української антарктичної експедиції, учасника 11-ї (2006-2007 рр.), 14-ї (2009-2010 рр.) та сезонної 17-ї (2011-2012 рр.) Українських антарктичних експедицій на станцію «Академік Вернадський», кандидата біологічних наук, доцента кафедри зоології ЛНУ ім. І. Франка «Чи самотньо тобі, Антарктидо?» (Колосок, 2018, № 1, рубрика «Людина і екологія», підрубрика «Материки») [23].

Репортаж – це жанр, який передбачає оперативну і яскраву розповідь про подію, ситуацію, явище. Репортаж – це розповідь очевидця або учасника явища.

Новина тут обростає суб'єктивними враженнями спостерігача та його співпереживаннями. Репортаж може бути коротким або значним за розміром. Різноманітність репортажів нашоєхує на думку про те, що цей жанр мусить мати внутрішньо жанрові різновиди, але вони ще недостатньо вивчені нашим журналістикознавством.

Інтерв'ю – це жанр, що представляє суспільно вагому новину у вигляді відповідей особи на запитання журналіста. Сучасна журналістика все ширше використовує і жанр бесіди. Це такий різновид інтерв'ю, у якому журналіст, не обмежується короткими запитаннями, а сперечається з співбесідником, коментує його відповіді і висловлює свою оцінку події. Найбільше відповідає парадигмі інформаційних явищ інтерв'ю-повідомлення. У жанровому різновиді інтерв'ю-міркування до інформаційних завдань додаються аналітичні, викладається не лише подія, але й роздуми особи з її приводу. Таким чином, цей тип інтерв'ю переступає межу аналітичних жанрів.

Аналітична група жанрів, навпаки, широко представлена у цьому виданні (коментар, аналітична кореспонденція, стаття, лист). Автори подібних матеріалів аналізують, оцінюють, осмислюють наукові факти, явища, популяризують наукові знання. Найчастіше у виданні представлені науково-популярні статті з астрономії, біології, географії, екології, фізики, хімії. Жанр журнальної науково-популярної статті є способом переробки, зберігання і передачі наукової інформації у сфері журнальної публіцистики. Орієнтованість науково-популярної статті на такі комунікативні цілі, як аналіз і пояснення наукових проблем, обумовлює віднесення даного жанру до аналітичного типу тексту. Основні ознаки науково-популярного тексту: інформативність, аналітичність, публіцистичність та реферативність. Метою науково-популярної статті є інформування, роз'яснення наукових фактів. Цей жанр у дитячих виданнях характеризується докладністю, простотою і ясністю викладу,

дохідливим тлумаченням незрозумілої термінології, розкриттям загальних положень на конкретних прикладах, використанням окремих словесно-образних засобів, частіше – порівнянь, рідше – епітетів, метафор, простих синтаксичних конструкцій, «риторичних запитань», які активізують увагу читачів, деяких елементів розмовної мови. Розмовна лексика привносить в науково-популярний текст відтінки емоційності, образності.

Твори художньо-публіцистичної групи (есе, памфлети, фейлетони) майже не представлені у журналі «Колосок», хоча риси есеїстики (динамізм оповіді, лаконічність, невимушена манера викладу, авторська відкритість, суб'єктивність, експресивність і образність, емоційність, за допомогою яких передаються враження та міркування автора) притаманні багатьом матеріалам видання.

Подекуди на сторінках «Колоска» можна зустріти подорожній та науково-популярний нарис. Внутрішньо жанрова типологія нарису включає в себе портретний, проблемний, подорожній, науково-популярний та інші його зразки.

Нарис за своїми характеристиками близький до малих літературних форм - оповідання, новели, але відрізняється від них такими рисами, як фактографізм, публіцистичність, відсутність вимислу та домислу. Головна особливість нарису – широке використання в ньому елементів художнього мислення: створення портретів героїв, зображення їх у дії, за допомогою розгорнутої мовної характеристики, використання вимислу й домислу, зображення пейзажів, інтер'єрів та екстер'єрів, наведення красномовних деталей і подробиць.

2.2 Жанрова політика у журналі «Колосок»

Сучасні дослідники української дитячої періодики, аналізуючи зміст окремих видань, зазначають, що поруч з художніми текстами на сторінках практично усіх дитячих часописів публікували тексти нехудожнього характеру, називаючи їх науково-популярними або ж науково-пізнавальними матеріалами, проте універсальної назви для даної групи текстів, яка б характеризувала їх сутність, досі немає.

Метою текстів нехудожнього характеру є донесення до дітей зрозумілою мовою знання про системність навколишнього світу, характеристика окремих предметів та явищ і пояснення причинно-наслідкового зв'язку між ними, розкриття сутності наукових понять. Особливістю нехудожніх текстів є ще й те, що їх створюють спеціально для публікації у дитячих періодичних виданнях.

Ю.В. Стадницька зробила спробу охарактеризувати масив текстів нехудожньої літератури, адресованих дітям, створених спеціально для дитячих періодичних видань і призначених для задоволення потреби дитини у пізнанні. Вона вважає, що «найбільш доцільною формою для позначення досліджуваних текстів є поняття «дитяча публіцистика» [69, с. 20]. Публіцистика як один з потоків інформації сприяє виконанню головних функцій ЗМІ – оперативного інформування, тлумачення подій і фактів тощо. Об'єктом публіцистики є реальна дійсність з її складними взаємозв'язками (беручи до уваги економіку, право, мораль, побут, виробництво тощо), предметом – виокремлена з пізнавальною метою частина об'єктивної дійсності.

Методом публіцистики є поєднання понять і образів, раціонального та емоційного. Український дослідник публіцистики В. Здоровега вважає, що саме такий метод «...дає змогу переконувати, а не наказувати, вчити мислити самостійно, а не нав'язувати догми. У цьому велика педагогічна роль публіцистики. Цим вона ... зближується з педагогікою, популяризацією науки, тлумаченням тих чи інших знань» [30, с. 223].

Якщо звернутись до аналізу творів нехудожньої літератури, опублікованих на сторінках журналу «Колосок», то можна констатувати, що їх метою є здійснення впливу на свідомість реципієнта, формування його світогляду, спонукання до подальшого активного пізнання навколишньої дійсності. Слід також зазначити, що у творах дитячої нехудожньої літератури поєднано раціональне з емоційним, поняття та образ. Публіцистичні твори також характеризуються популярністю, доступністю викладу, точністю фактів, поясненням загального через конкретне, використанням яскравих художніх образів та прийомів з метою вплинути на емоції читача тощо.

Публіцистика стає дитячою тоді, коли відповідає основним вимогам своєї аудиторії: задовольняє потребу у пізнанні і цікавість дитини певного віку, послуговується методами впливу, враховуючи психологічно-вікові особливості дитячого сприймання.

Однією з важливих рис дитячої публіцистики є те, що в творах явища пояснюються здебільшого через наукові доводи, переконання, невідоме коментується відомими фактами, нове порівнюється з уже відомим дитині. Проте неможливо створити якісний твір, доступний розумінню дитини-читача, не використовуючи образних засобів і не впливаючи на її емоції. Основними образно-емоційними засобами, якими послуговується дитяча публіцистика, є: використання персонажів, створення динамічного сюжету, яскрава мова та жвавий виклад.

Таке поєднання образності зі строгою документальністю, достовірністю і точністю фактів зумовлено конкретно-образним мисленням дітей, емоційною формою осягнення дійсності, і лише через емоційне переживання, відчуття будь-яке поняття може бути ними засвоєне і осмислене. Тобто через образ до дитини має надходити справжнє знання про світ. До специфічних функцій дитячої публіцистики відносимо формування світогляду дитини, збагачення її

інтелекту, подання матеріалу для осягнення розвитку дійсності та розуміння причинно-наслідкового зв'язку між явищами, активний вплив на розвиток особистості.

Найпоширеніші жанри, що представлені у журналі «Колосок» – науково-популярні статті, листи, нариси, репортажі. На сторінках журналу розміщують тести, кросворди, вікторини, які допомагають перевірити отриманні знання. Редакція залучає маленьких читачів до співпраці: на сторінках журналу можна знайти статті, вірші, листи, переклади, фотографії, авторами яких є школярі.

Наведемо приклад найпоширенішого жанру в журналі – науково-популярної статті. Олексія Спринчак, учениця 7-А класу ліцею № 4 «Кремін» міста Кременчук, в матеріалі «Вирощування меліси лікарської у домашніх умовах» (Колосок, 2020, №12, рубрика «Проекти «Колоска», підрубрика «Перший крок у науку») так аргументує свій намір вирощувати мелісу вдома: «Узимку ми особливо відчуваємо потребу у вітамінах, а меліса, як відомо, містить велику кількість поживних, корисних біологічно-активних речовин, вітамінів і приємна на смак» [67, с. 44]. Школярка під керівництвом учителя розробила план наукової роботи з вирощування пряних рослин на підвіконні взимку.

Ця науково-популярна стаття має пізнавальний характер. Авторка описує процес висадки, використання мінеральних добрив для розсади, поливу з використанням принципу сполучених посудин через вологий шнур. Свої експерименти дівчина оформила в науково-дослідну роботу, на обласному етапі Всеукраїнського конкурсу експериментально-дослідницьких робіт з природознавства «Юний дослідник» виборола друге місце у номінації «Рослини навколо нас».

Стаття завершується рецептом приготування чаю з меліси, що має антиоксидантну дію та зміцнює імунітет.

Хоча автором є дитина, матеріал має всі ознаки науково-популярного тексту: популярність викладу наукових знань, точність висловлювань, простота та ясність викладу, чітке тлумачення результатів експерименту, використання термінології, дохідливість, яскравий стиль.

Текст супроводжують дві фотографії, на першій зображені контейнери з паростками меліси, на другій – дівчинки з горщиком, в якому росте меліса.

Наведемо наступний приклад. Шумай Людмила Петрівна, учителька хімії Опитненський ЗЗСО I-III ступенів Бахмутської міської ради Донецької області, фіналістка VI Всеукраїнського Інтернет-конкурсу «Учитель року-2021» за версією науково-популярного природничого журналу «Колосок» у номінації «Хімія» в публікації «Чому кров червона, а трава зелена...» (Колосок, 2021, №5, рубрика «Жива природа», підрубрика «Хімія навколо нас») розповідає про таємницю взаємозв'язку кольору. Епіграфом до статті використана фраза відомого фізика XIX століття У Релея : «Чому кров червона, а трава зелена... це таємниці, з які ніхто не може проникнути» [83, с. 30]. Авторка науково-популярної статті, як людина, яка живе вже у XXI столітті, намагається це пояснити дитячій аудиторії. Вона зазначає, що в XX столітті з'ясувалося, що «структури, які фарбують кров у червоний, а траву в зелений колір, хімічно подібні. Це хлорофіл (зелений пігмент рослин) і гем (складова частина гемоглобіну крові тварин). Кров тварин і зелень листя містять схожі структури!» [83, с. 31].

Інформація подається у доступній для дітей середнього шкільного віку формі, текст супроводжується малюнками, фотографіями, хімічними формулами, що не може не приваблювати.

Таким чином, тип видання «Колосок» – науково-популярний природничий журнал для дітей. Тип видання впливає на вибір жанрів, стилістики (науково-популярний підстиль наукового стилю). Основні ознаки науково-популярного тексту: інформативність, реферативність, лаконізм, аналітичність, публіцистичність.

Найпоширеніші жанри, що представлені у журналі «Колосок» – науково-популярні статті, листи, нариси, репортажі. На сторінках журналу розміщують тести, дослідження, кросворди, вікторини, які допомагають перевірити отриманні знання. Редакція залучає маленьких читачів до співпраці: на сторінках журналу можна знайти статті, вірші, листи, переклади, фотографії, авторами яких є школярі.

Щодо художніх жанрів, то на сторінках журналу «Колосок» вони представлені невеликою кількістю. Це, переважно, вірші та біологічні казки.

Метою науково-популярної статті є інформування, роз'яснення наукових фактів. Цей жанр у дитячих виданнях характеризується докладністю, простотою і ясністю викладу, дохідливим тлумаченням незрозумілої термінології, розкриттям загальних положень на конкретних прикладах, використанням окремих словесно-образних засобів, частіше – порівнянь, рідше – епітетів, метафор, простих синтаксичних конструкцій, «риторичних запитань», які активізують увагу читачів, деяких елементів розмовної мови. Розмовна лексика привносить в науково-популярний текст відтінки емоційності, образності.

Саме через образи дитина отримує знання про світ. Таке поєднання образності з документалізмом і фактографічністю зумовлено конкретно-образним мисленням дітей, емоційною формою осягнення дійсності.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНА ТА ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ПУБЛІКАЦІЙ У ЖУРНАЛІ «КОЛОСОК»

3.1 Композиційно-стильові та тематичні особливості матеріалів

У наш час дитяча періодика здатна замінити дитячі енциклопедії, задачники, розмальовки, адже багато журналів особливу увагу звертають саме на розвиток інтелекту дітей, їх творчих здібностей.

Оксана Прокопчук у статті «Сучасна періодика для дітей: яка вона?» так окреслює вимоги до змісту дитячої преси: «Загальновідомо, що дитяча преса виконує, перш за все, функції популяризації пізнавальних та педагогічних ідей. Зміст дитячих часописів повинен розповідати читачам про нове в житті людей та навколишньому світі, відкриття науки і техніки. При цьому, всі матеріали, вміщені в дитячий друкований орган, не повинні суперечити морально-етичним нормам суспільства, більше того, вони мають пропагувати усталені цінності народу та суспільства в цілому» [59].

Дитина кожної епохи залишається насамперед дитиною, що тонко реагує на зміни навколо себе, не втратила здатності дивуватись чудовим витворам людських рук, гостро відчуває загадкове, незвичайне, нове. Юлія Стадницька зазначає: «щоб уповні зрозуміти досягнення людського прогресу, осягнути складні закони і формули науки і далі рухатись шляхом пізнання світу, необхідно мати надійний фундамент. Цей фундамент закладається ще в дитинстві за допомогою пізнавальної літератури, яка доповнює вплив виховних і освітніх чинників... Тому так важливо давати дітям для читання пізнавальні тексти, якість яких не викликає сумнівів» [70].

Матеріали журналу «Колосок» відзначаються науковістю, достовірністю, вони присвячені різним явищам живої природи, новим відкриттям у науці та

техніці, науковим загадкам та цікавим фізичним, хімічним, біологічним, астрономічним та ін. дослідженням.

Тематика рубрик названого журналу, які повторюються з номера в номер, надзвичайно різноманітна. Рубрика «Світ науки» (більш рання назва «Наука і техніка») репрезентує матеріали різних наук (біології, астрономії, зоології, хімії, фізики, математики та ін.), в яких пояснюється природа різних речей та явищ. Наприклад, Людмила Петринка в матеріалі «Скільки полюсів у Землі?» (Колосок, 2020, №12, рубрика «Наука і техніка», підрубрика «Новини науки») розповідає про географічні полюси Землі, Північний та Південний, які позначають вісь обертання Землі і є постійними, та магнітні полюси, які не збігаються з географічними та можуть зміщуватися через зміни в магнітному полі планети. Авторка зазначає: «... різке переміщення може призвести до плутанини в системах навігації та комунікації. Учені передбачають, що в далекому майбутньому північний і південний магнітні полюси і зовсім можуть помінятися місцями, що стане критичною подією для всього живого на нашій планеті» [57, с. 6].

Розбивка матеріалу на блоки дає уявлення про всі магнітні полюси: «Географічні та магнітні», «Полюс недосяжності», «Полюс холоду», «Полюс спеки», «Полюс гроз», «Полюс дощу», «Полюс вітрів», «Полюс сонячної радіації».

Ігор Миколайович Корч, учитель фізики і астрономії Нагуєвицької СЗШ І-ІІІ ст. ім. Івана Франка, Дрогобицького району Львівської області, лауреат VI Всеукраїнського Інтернет-конкурсу «Учитель року – 2021» за версією науково-популярного природничого журналу «Колосок» у номінації «Фізика і астрономія» у статті «Історія скейтборда» (Колосок, 2021, №5, рубрика «Світ науки», підрубрика «Історія речей») репрезентує інформацію про перші скейти, винахідників скейтборду. Лід виконує функцію привертання уваги до цієї

цікавої теми: «У популярній легенді йдеться, що прототип сучасних скейтів придумали каліфорнійські серфери, які прилаштували до дерев'яних ящиків примітивні колеса. На цих візках вони скочувалися до океану із дошками для серфінгу. Так було швидше і цікавіше» [38, с. 2].

Автор вважає, що в різних країнах існувало багато варіантів перших скейтів, але винайшов скейтборд, у сучасному розумінні його конструкторських особливостей, Ларрі Стівенсон. Створена ним компанія «Макана» у 1963 році випустила перший в історії професійний скейт. У 1965 році було випущено 4 млн дошок. З того часу багато чого змінилося в конструкції скейта, і «скейтбординг є шостим за популярністю видом спорту у світі за кількістю людей, які ним займаються» [38, с. 4].

Ігор Корч закінчує свою статтю висновком про важливість скейтбордингу як ефективного і доступного способу розвитку координації рухів: «Роликова дошка вчить правильно падати в досить комфортних умовах – на відносно рівній поверхні та за невеликої швидкості. Ці навички залишаються назавжди і можуть колись врятувати від травм» [38, с. 5].

Стаття розміщена на двох розворотах (чотирьох сторінках), половину площі займає ілюстративний матеріал (яскраві та яскраві фото, малюнки, схеми, які відтворюють історію виникнення та функціонування скейтбордів). Ілюстрації звертають увагу школярів, споживачів інформації, до науково-популярних текстів.

Для привернення уваги окремо від основного тексту публікації автор розміщує і виділяє іншим кольором і шрифтом, ніж основний текст, цікаві відомості про скейтбординг як вид спорту, називає основні рекорди на скейтборді, зазначає, що 21 червня відзначається Міжнародний день скейтбордингу.

Рубрика «Жива природа» дає можливість ознайомитися зі світом рослин і тварин, особливостям їх життя. Наприклад, Андрій-Тарас Башта, старший науковий співробітник інституту екології Карпат НАН України, кандидат біологічних наук, у публікації «Зубр – володар лісу» (Колосок, 2018, №1, рубрика «Жива природа», підрубрика «Наші тварини») розповідає про особливості життя зубрів. Автор у ліді відтворює хід реалізації «Проекту реінтродукції зубрів на територію НПП «Сколівські Бескиди», який організували Фонд великих рослинноїдних ссавців (ІНТ, НоПапВ) і Товариство любителів зубрів (ТМ2, Роіапсі) (координаторами проекту з української сторони були Оксана Марискевич (Інститут екології Карпат НАН України) та Василь Бурмас (Львівське обласне управління лісового та мисливського господарства): «... кількасоткілограмовий зубр, привезений з міста Гера (Німеччина). Тварина розгублена, ступає кілька кроків уперед... Це хвилюючий момент і для зубра, і для лісників та природоохоронців, які ним опікуються, а також для науковців у Сколівських Бескидах: перший крок до відтворення нового вільного стада на цій території. Тоді, у 2009 році, у Бескиди було завезено 6 особин, а в 2010 році - ще 5 . А зараз їх уже 35» [3, с. 13].

Науково-популярна стаття складається з шести частин, у кожній з яких демонструються особливості життя цієї тварини: «Минуле», «Початок відтворення популяції зубра в Україні», «Як вони виглядають?», «Розмноження», «Адаптація зубрів до середовища існування», «Раціон зубра».

Зятюк Ірина Василівна, вчителька біології ОЗ «Котівський ліцей Олександрійської сільської ради Рівненського району Рівненської області», лауреатка VI Всеукраїнського Інтернет-конкурсу «Учитель року-2021» за версією науково-популярного природничого журналу «Колосок» у номінації «Біологія та екологія» в публікації «Загадкові медузи» (Колосок, 2021, №7, рубрика «Жива природа», підрубрика «Тварини») розповідає про умови життя,

зовнішній вигляд, небезпечність та корисність медуз (про це свідчать назви змістових блоків публікації: «Хто вони?», «Чи існує безсмертя?», «Озеро Медуз», «Небезпечні чи корисні?»).

Авторка розповідає, що серед медуз є такі, що становлять небезпеку для людини: «Отруйних небагато, але все ж вони існують. Найбільшу загрозу несуть види з класу Кубомедузи, поширені у тропічних та субтропічних водах» [31, с. 36]. Це Морська оса (*Chironex fleckeri*), іруканджі (*Carukia barnesi*), Фізалія (*Physalia physalis*), Чіпляюча медуза (*Gonionemus vertens*) або медуза-хрестовик, Дзвін Номура (*Nemopilema nomurai*) або Лєвова Грива, ціанєя волохата (*Cyanea capillata*), гігантська глибоководна медуза (*Stygiomedusa*).

І.В. Зятюк зазначає: «Але ці стародавні істоти є універсальними організмами та можуть бути корисними. Медуз часто використовують у медицині... В азіатських країнах медуз вживають в їжу та називають «кришталевим м'ясом». Знесолені та висушені залишки медуз є органічним добривом...» [31, с. 38]. Авторка знайомить читачів з проектом «GoJelly», який був профінансований Європейським союзом задля використання медуз як корму для риб, добрива та фільтру для мікропластику. Цей проект має екологічну направленість.

Сергійчук Оксана Андріївна, учителька фізики ОНЗ «Городницька ЗОШ І-ІІІ ст.» СМТ Городниця Новоград-Волинського району Житомирської області, лауреатка VI Всеукраїнського Інтернет-конкурсу «Учитель року – 2021» за версією науково-популярного природничого журналу «Колосок» у номінації «Фізика і астрономія», у статті «Досконалість дикої природи» (Колосок, 2021, №5, рубрика «Жива природа», підрубрика «Дика природа») розповідає про звук як фізичне явище, про специфіку його сприйняття тваринами, особливості їх адаптації в дикій природі. У ліді вона чітко формулює мету своєї статті: «Ми з тваринами сприймаємо звук по-різному. Тварини відчують навколишній світ

в особливий, наравду досконалий спосіб. Деякі здатні утворювати ультразвукові хвилі, застосовуючи їх у полюванні та орієнтуванні навколо. Вони використовують ехолокацію як спосіб виявлення та отримання інформації про об'єкт за допомогою відлуння. Розгляньмо особливості ехолокаторів (сонар), що працюють на різних частотах, у деяких тварин» [63, с. 12].

Весь текст поділяється на три частини: «Ехолокація у природі», «Сприйняття в дикій природі», «Адаптація в дикій природі». У першій з них («Ехолокація у природі») розповідається про ехолокацію у водному середовищі, про особливості сприйняття звуків рибами, міногами, дельфінами, кашалотами. Автор також дає інформацію про звукову локацію саланганів, комахоїдних птахів, птахів гуахаро, гризунів (щілинозуби, тенреки, щурі та два види землерийок), кажанів.

У другій частині («Сприйняття в дикій природі») йдеться про особливості зору пугача, західної горили, орла, ягуара, комарів, павуків, риби-телескопа, леопарда. Всі пояснення чіткі, зрозумілі. Авторці притаманна емоційність, використання забарвленої лексики (метафор). Наприклад, розповідаючи про горилу західну, авторка зазначає: «Найбільший із приматів і один із найближчих родичів людини у тваринному світі – горила західна. Її погляд такий розумний і допитливий!» [63, с. 16].

Третя частина присвячена висвітленню особливостей адаптації деяких тварин в дикій природі (деревні жаби, ласки, білки, північні олені, горностаї, куріпки білі, вовки, ведмеді, лисиці, олені, лосі, білки та сороки, хамелеони, комахи-паличники, каракатиці, восьминоги, камбали, деякі морські раки та ін.)

Повідомлення про тварин даються певними блоками на фоні фотографій, які займають більшу частину публікації.

Рубрика «Жива природа» має підрубрику «Лабораторія «Колоска», де дітям пропонують зробити досліди. Наприклад, Микола Мукоїд у науково-

популярній статті «Волосся очима хіміків» (Колосок, 2021, №5, рубрика «Жива природа», підрубрика «Хімія і життя») розповідає про структуру, хімічні властивості волосся. Після цієї статті у «Лабораторії «Колоска» розміщено тексти двох дослідів (діти їх можуть зробити самостійно). Дослід №1 «Досліджуємо структуру свого волосся», Дослід №2 «Тест на розтягування - показник здоров'я волосся [49, с. 28-29]. І у самій статті, і у «Лабораторії «Колоска» окремо виділені цікаві відомості про волосся людини («А чи знаєш ти, що...») [49].

Матеріали, представлені в рубриці «Земля і Всесвіт» (більш рання назва «Планета Земля»), сприяють розширенню світогляду дитини про різні планети, континенти, країни, природні, космічні та метеорологічні явища. Це найчастіше науково-популярні статті.

Менасова Анжеліна Шевкетівна, кандидат геологічних наук, доцент ННІ «Інститут геології» КНУ імені Тараса Шевченка, у статті «Загублені світи» (Колосок, 2018, № 7, рубрика «Земля і Всесвіт», підрубрика «Загадкові тварини») стверджує, що не зважаючи на глобалізм і технічний прогрес, багато територій є малодоступними та невивченими, у світі тварин ще залишилося багато непізнаного: «... лише у другій половині ХХ століття виявили шість великих тварин, досі нікому невідомих: великороту акулу, буйвола вуканга, нові види риб, птахів, черепах і коней. Тож віддалені райони гір або джунглів, не кажучи вже про океанічні глибини, залишаються в цьому сенсі дуже перспективними і чекають на своїх ентузіастів» [43, с. 41]. Повідомлення про загадкових крилатих монстрів надходили з деяких районів Центральної Африки і територій поблизу кордону між Мексикою та США. У 1923 році в Лондоні вийшла книга відомого письменника і натураліста Френка Мелланда «У зачарованій Африці», в якій наводяться чутки про дивну тварину, яку місцеві жителі називають «конгамато». мандрівник маркіз де Шатело у книзі «Далеко

від проїжджих доріг» писав, що впевнений в існуванні конгамато, бо всі, хто говорив про нього, описували його однаково.

Зустріч із твариною, яку вважали вимерлою, описували і інші мандрівники та науковці. Років десять після Мелланда відомий зоолог Айвен Сандерсон у звіті наукової експедиції і в приватному листі до Бернара Ейвельманса розповідає про дивовижну зустріч з літаючою зубатою істотою: «Я підняв голову, скрикнув і відразу пірнув під воду: просто на мене над самою водою летіло якесь чорне створіння завбільшки з орла. Я не розгледів його, але добре запам'ятав відкриту пащу і півколо гострих білих зубів. Коли я винирнув, тварина щезла» [43, с. 39].

У 1941 році, тепер уже в горах Ефіопії британський офіцер, підполковник Саймондс і підлеглі йому солдати бачили велетенського птаха, який планерував над ними. Прибувши до Каїра, він розповів про це натуралістам, які сказали, що це птеродактиль, що вимер понад мільйон років тому.

Автор статті зазначає: «І, як це не дивно, люди зустрічали цих істот і з іншого боку Атлантики – в Мексиці і Техасі, але це зовсім інша історія...» [43, с. 40].

Альбіна Шевчук свій матеріал «Міста майбутнього вже сьогодні» (Колосок, 2021, №1, рубрика «Земля і Всесвіт», підрубрика «Майбутнє») присвятила проблемі проектування розумних міст, які мають покращити життя людей завдяки екологічному використанню ресурсів, стратегічному плануванню та прогнозуванню розвитку технологій. У ліді говориться про піонера такого проектування та дається посилання на сайт, де можна ознайомитись з цими проектами: «Свого часу Карло Ратті увійшов у список людей, що змінять світ («Smart List: 50 people who will change the world»), який опублікував журнал «WIRED» (мал. 1). І хоча ця подія відбулась у далекому 2012-му, його ім'я досі вважають головним, коли говорять про розвиток

технологій у містах майбутнього. Наприклад, 2019 року в червні відбулася виставка Карло Ратті в Парижі. Архітектор продемонстрував своє бачення того, як будуть виглядати міські автомагістралі в 2050 році. Особливо вразили дороги в обрамленні з житлових будинків, які нависають над ними наче мости (див. мал. 2 і QR-код). Зараз Карло Ратті – директор лабораторії дослідження міст Массачусетського технологічного інституту (МІІ) та засновник Senseable City Lab (місто, що відчуває). Детальніше з його проектами можна ознайомитися на офіційному сайті (див. QR-код)» [82, с. 33].

Текст розподіляється на три частини. В першій з них авторка розповідає про будівництво в Каласатамі (район Гельсінкі, Фінляндія), яке розпочалося в 2014 році. У цьому місті ходять безпілотні автобуси, на вулицях стоять сортувальні контейнери для сміття (сміття з них потрапляє під землю на сортувальну станцію), на підземних парковках розташувалися електромобілі з каршерінгу в оренду. Каласатама побудована на постійному кругообігу електроенергії, де є її надлишки – вона акумулюється. Саме тут «максимально результативно втілюються в життя футуристичні досягнення людства» [82, с. 35].

У другій частині говориться про місто Сонгдо, яке розташоване на спеціально намитому острові (Південна Корея). Його будівництво почали в 2003 році, воно спроектовано так, що в будь-яку його частину можна потрапити на велосипеді за 15 хвилин. Усе місто побудоване на датчиках, які збирають дані: від проблем з водопостачанням до регулювання вуличного світла, якщо на тротуарі нікого немає. Авторка зазначає: «Унікальність цього проекту, яка вирізняє його серед інших подібних, полягає у тестуванні всіх новітніх технологій містобудування, щоб зрозуміти, як створити ідеальне місто майбутнього, яке відповідатиме всім вимогам суспільства майбутнього» [82, с. 37].

У третій частині публікації говориться про проєкт у межах «Saudi Vision 2030» Саудівської Аравії з назвою «NEOM». Його планують створити найбільші у світі технологічні компанії, такі як «Google», «Microsoft», «Amazon», «Apple», «Facebook». Це футуристичний проєкт зі штучним місяцем та сонцем, з кораловими рифами, літаючими автомобілями, незвичайними видами рослин, унікальними спорудами, роботами та віртуальною реальністю.

Говорячи про проєкти майбутнього, авторка робить висновок: «Немає меж здивуванню талантам, коли бачиш на власні очі результати їх існування» [82, с. 39]. Висновок в кінці статті виділений окремо та оформлений поряд зі стрілкою, яка вказує на малюнок 7 «Графічна візуалізація проєкту «NEOM».

Фотографії, малюнки займають половину площі публікації, що робить її цікавою, наочною, привабливою. Текст супроводжують кьюар-коди, які розширюють простір журналу, надають можливість зануритись у запропоновану тему («Більше фотографій з виставки Карло Ратті в Парижі», «Проєкти «Senseable City», «Офіційний сайт проєкту «Сонгдо» та ін.).

Рубрика «Людина і екологія» містить публікації, присвячені екологічним проблемам, пов'язаним з нераціональним споживанням природних ресурсів і тотальним забрудненням нашої планети, це проблеми: негативного впливу на природне середовище, зниження кількості прісної води, зростання площ пустель, знищення природних ресурсів, вимирання рослин та зникнення цілих видів тварин та ін.

Наприклад, публікація Тетяни Бахтин «Сміттєвий континент» (Колосок, 2021, № 5, рубрика «Людина і екологія», підрубрика «Екостиль твого життя») присвячена важливій екологічній проблемі усього людства – забрудненню Світового океану. Авторка не тільки констатує коло проблем, а й розповідає про діяльність природоохоронних організацій, а також дає конкретні поради щодо збереження природи (відмовитися від поліетилену та пластику, економити

електроенергію та воду, користуватися екологічним транспортом, споживати відповідально, сортувати сміття). Висновок Тетяни Бахтин дуже емоційний: «Підсумуємо словами відомого українського поета і педагога В.О. Сухомлинського: «Краса природи – це одне з джерел, що живить доброту, сердечність та любов». Бережи планету. Бо вона у нас одна!» [2, с. 39].

Ігор Васильович Дикий, керівник 24-ї Української антарктичної експедиції, учасник 11-ї (2006-2007 рр.), 14-ї (2009-2010 рр.) та сезонної 17-ї (2011-2012 рр.) Українських антарктичних експедицій на станцію «Академік Вернадський», кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології ЛНУ ім. І. Франка, у матеріалі «Чи самотньо тобі, Антарктидо?» (Колосок, 2018, № 1, рубрика «Людина і екологія», підрубрика «Материки») з'ясовує походження назв «Арктика» та «Антарктика», пояснює, чому Антарктида – континент-рекордсмен, розглядає його фауну і флору, розповідає про першого українця, що ступив на землю Антарктиди (Антон Омельченко, родом із села Батьки Зіньківського району Полтавської області). Важливою інформацією є повідомлення про діяльність української антарктичної станції «Академік Вернадський», на якій працює 22-га українська антарктична експедиція: «Вона проводить ряд комплексних досліджень, зокрема гідрометеорологічні, океанографічні та біоресурсні, ядерно-фізичні дослідження Землі та її атмосфери, фізичних процесів полярного геокосмосу, геолого-геофізичні, медико-фізіологічні та біологічні дослідження» [23, с. 32]. Автор публікації пояснює, хто має шанс потрапити в антарктичну експедицію. Оскільки він сам був учасником і керівником декількох антарктичних експедицій на станцію «Академік Вернадський», такий досвід є безцінним.

Науково-популярна стаття поділяється на змістові блоки, які відображають суть публікації: «Чому Антарктика – Антарктика?», «Континент-рекордсмен», «Фауна і флора Антарктиди», «Українці в Антарктиді»,

«Українська антарктична станція «Академік Вернадський», «Як стати полярником?»».

Рубрика «Проекти «Колоска» теж містить чимало цікавого. Наприклад, у журналі №7 за 2018 рік під рубрикою «Проекти «Колоска» (підрубрика «Мудрий Колосок») розміщено тести для перевірки знань з астрономії, кросворд «Коралові рифи», питання вікторини на перевірку знань про підводний світ. У цьому ж номері під рубрикою «Проекти «Колоска» (підрубрика «Природнича вікторина») дається набір питань, наприкінці яких надаються відповіді для самоперевірки у перевернутому вигляді.

У журналі №8 за 2018 рік під рубрикою «Проекти «Колоска» (підрубрика «Мовні барви») представлена таблиця, в якій наводяться запозичені слова та їх українські відповідники, а також кросворд, у якому треба добрати до запозичених слів українські відповідники. За QR-кодом можна перейти на YouTube-канал і подивитись Колоскові уроки української мови.

Публікація «Мова – не калька» (Колосок, 2021, №7, підрубрика «Колоскові уроки») розпочинається з промови про значення української мови: «Її називають солов'їною, калиною, іменують чи не наймилозвучнішою у світі. Та що їй ці титули, що їй ті звання? Їй треба лунати із наших вуст гучними співами, тихим шепотом закоханих, щоденними розмовами колег, повчальними розповідями батьків та вчителів, премудрими статтями науковців, раптовою розмовою в автобусі, смішними історіями друзів, захопливою книгою ще й невідомого автора...Їй просто треба бути» [45, с. 48]. Далі надається таблиця, в якій є дві колонки: «Так кажуть...» та «А ми радимо так...». Ця таблиця складена за матеріалами словника української мови «Мова – не калька» Т. Берези, І. Зубрицької та Ю. Зеленого та словника вишуканої української мови «Слова, що нас збагачують» Т. Берези [45, с. 48-49].

Рубрика «Про все на світі» знайомить із умовами турнірів, конкурсів на кубок журналу «Колосок», тут друкуються завдання та запитання для школярів різних вікових груп. У цій рубриці є різні проекти, «наукові забави», поради, як зробити своїми руками листівки та ін.

На обкладинці журналу «Колосок» із зовнішньої сторони представлені фото та малюнки із зображеннями живої та неживої природи, а з внутрішньої сторони подекуди редактори розміщують оголошення та рекламу свого видання чи конкурсів. Наприклад, у журналі №1 за 2018 рік розміщено оголошення: «Вітаємо учасників III Всеукраїнського Інтернет-конкурсу Учитель року-2018 за версією науково-популярного природничого журналу „Колосок”», розклад наступних змагань, дається посилання на сайт журналу, де можна знайти положення про конкурс, умови участі. Слоган «Не виходячи з дому, станьте „Учителем року”, отримайте звання „Учитель-ерудит” або „Учитель-популяризатор”!» рекламує конкурс [35].

У журналі з 2019 року з’явилася новинка – на обкладинці з внутрішньої сторони представлені QR-коди, за якими можна зробити передплату журналу «Колосок» та газети «Колосочок», а з 2021 року наявні QR-коди дають можливість учасникам конкурсу «Учитель року – 2021» та координаторам конкурсу «КОЛОСОК весняний – 2021» отримати сертифікати. Це свідчить про сучасність та популярність цього видання.

3.2 Своєрідність виявлення жанроутворювальних факторів

Розглянемо жанрову специфіку матеріалів, представлених у журналі «Колосок».

Ігор Васильович Дикий, керівник 24-ї Української антарктичної експедиції, учасник 11-ї (2006-2007 рр.), 14-ї (2009-2010 рр.) та сезонної 17-ї

(2011-2012 рр.) Українських антарктичних експедицій на станцію «Академік Вернадський», кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології ЛНУ ім. І. Франка, у матеріалі «Замітки полярника» (Колосок, 2019, № 8, рубрика «Земля і Всесвіт») розповідає про айсберги, гроулери та морський лід, без яких не можна уявити Антарктику. Публікація розпочинається зі звернення автора, що дає підстави класифікувати цей матеріал як лист: «Традиційно надсилаю для «КОЛОСКА» нову розповідь зі станції «Академік Вернадський» про айсберги. Сподіваюся, вона буде цікавою для наших читачів. Погода зіпсувалася, і в океані нанесло до нашого берега багато айсбергів та криги. Здається, що така льодова ситуація триватиме до початку антарктичної весни...» [22, с. 27]. Але, з іншого боку, розповідь ведеться з місця події, і це ознака репортажу.

Ігор Васильович Дикий розповідає декілька епізодів свого перебування в Антарктиді, і це нагадує подорожній нарис. Автор використовує порівняння, епітети, що теж дозволяє класифікувати цей матеріал як подорожній нарис, художньо-публіцистичний жанр (згадуючи айсберги, гроулери та морський лід, він говорить про «їхню велич, унікальність та неповторність, витончену красу і приховану небезпеку» [22, с. 27]), порівнює айсберги з «велетенськими крижаними скульптурами»: «Які тільки силуети можна побачити в айсбергах! Дивовижних тварин, драконів, сфінксів, гриби, вітрильники, піраміди, казкові вежі і навіть українську хатину під стріхою» [22, с. 28]). З іншого боку, сам автор називає публікацію замітками (хоча замітка – інформаційний жанр невеликого обсягу, який характеризується стислістю у подачі новин, не передбачає емоційності і використання тропів).

Осмилення явищ природи та життя тварин в Антарктиці, популяризація наукових знань, роз'яснення наукових фактів (наприклад, «морський лід може і рятувати життя, і становити небезпеку для тварин» [22, с. 31], «ми досі виходимо в океан для відбору зразків та на обліки морських ссавців (тюленів і

китів [22, с. 27])) дозволяє віднести цей матеріал до науково-популярної статті. Оповідь характеризується докладністю, простотою, дохідливим тлумаченням незрозумілої термінології, емоційністю, образністю. Говорячи про гроулери, «шматки льоду площею до 20 м², що відкололися від айсберга і плавають на поверхні океану, виступаючи не більш ніж на 2 м», автор публікації не просто дає наукове визначення цьому явищу природи, а й розповідає реальну історію, яка трапилась з ним та його колегами. Ця розповідь дуже емоційна, автор використовує епітети та метафори: «Наче у сповільненому відео ми побачили, як на місці, де стояв човен, з води за якусь мить випірнув гострий фрагмент гроулера. Немов велетенський поплавок, з якого водоспадами стікала вода, він гойдався на хвилях і розпадався на ще менші фрагменти. Ми були водночас налякані, щасливі і заворожені цим видовищем» [22, с. 29].

Публікацію супроводжують два фото, на яких зображено айсберг, який нагадує українську хатину під стріхою, та арку айсбергу у формі профілю собаки.

Все це робить публікацію інформативно насиченою, цікавою, легкою для сприйняття. Щодо жанрової орієнтації, то в цьому матеріалі, який автор назвав замітками, ми побачили ознаки декількох жанрів: репортажу, науково-популярної статті, листа, подорожнього нарису.

Олена Крижановська у статті «Паркові озера» (Колосок, 2018, №5, рубрика «Жива природа», підрубрика «Екосистеми») розповідає про флору і фауну Феофаніївських озер. Авторка обрала цікаву форму подачі матеріалу. Вона пропонує уявити, що туди завітали ботанік, зоолог, іхтіолог. Ботанік із товстим блокнотом почав записувати всі види рослин, які побачив («тюльпанове дерево, що росте поруч зі звичайним дубом», «клена далекосхідний вид – бархат амурський», «рідкісна орхідея гніздівка, занесена до

Червоної книги», «дивний гриб веселка, схожий на яйце маленького динозавра», «зубниця п'ятилисна – місцевий ендемік» [40, с. 14]).

У науково-популярній статті, що розрахована на дітей середнього шкільного віку, популяризуються наукові знання з біології, зоології, іхтіології. Оповідь характеризується простотою, емоційністю, образністю. Автор передає здивування ботаніка від побаченого, він думав, що на озерах побачить качок і жаб, що за один день зможе все описати, але важко так швидко встежити за всім різноманіттям і скласти ботанічний атлас маленької долини: «Тоді вчений кидає блокнот, тупотить ногами, б'ється головою об найближче дерево, знизу обгризене бобрами, і кричить: «Здаюся! Неможливо! За один день? Тут місяця не вистачить!..» [40, с. 15].

Олена Крижановська для привернення уваги читача використовує епітети, риторичні запитання: «То як мені, звичайному відвідувачу, спромогтися описати ВСІ місцеві дива? Я можу тільки розповідати історії, що привернули мою увагу. Це окремі пазли, з яких складається повна картина дивної місцевості» [40, с. 16].

Як тільки авторка переключає роль оповідача на себе, матеріал набуває ознак подорожнього нарису. В ньому відображається все те, що бачить оповідач. По-перше, це ластівки. Авторка пояснює, чим міські ластівки відрізняються від сільських, як вони виглядають, знаходять їжу, в'ють гнізда та виводять діточок. Для підсилення емоційності вона використовує епітети: «Навесні сині ластівки частенько сидять на паркових ліхтарях та мелодійно щебечуть, хизуючись яскравим триколірним забарвленням» [40, с. 16].

Далі Олена Крижановська помічає, що понад берегом росте рогіз з зеленим довгим листям і темними качалочками. Авторка зазначає: «У заростях рогазу кумкають жаби, туди запливають качки та риби, а також... водяні курочки!» [40, с. 18]. Вона розповідає про зовнішній вигляд водяних курочок,

про те, як побачила біля самого берега гніздо з трьома яєчками, як стала свідком народження пташенят: «Коли повернулася до гнізда, на його краєчку вже сиділо трійко червонодзьобих, чорненьких і пухнастих курчат» [40, с. 18].

Окрім основного тексту, в матеріалі є стислі довідки, які виділені іншим кольором і шрифтом, ніж увесь текст публікації. Наприклад, «Метелики адмірал і павичеве око – родичі з родини Сонцевиків. Усі дикорослі орхідеї України (66 видів) занесені до Червоної книги» [40, с. 19]. Таким чином, цей матеріал має ознаки науково-популярної статті та подорожнього нарису.

Авторами публікацій можуть бути не тільки науковці, вчителі, а й діти. Ярослав Малинич, учень 7 класу Львівської СШ № 3, розпочинає свій матеріал «Лев» у світі рептилій» (Колосок, 2018, №5, рубрика «Жива природа», підрубрика «Рептилії») з емоційного звернення до читачів у вигляді риторичного звернення та запитання: «Тобі здається, що рептилії – це холодні, слизькі та неприємні істоти? Сподіваюся, що знайомство з «левом» у світі рептилій – бородатою агамою (*Pogona vitticeps*) – змінить твою думку!» [42, с. 26].

Коли автор зображує зовнішній вигляд цієї ящірки, він використовує порівняння з левом: «Особливість бородатої агами – велика складка шкіри на шиї, всіяна численними лусочками. У разі загрози тварина роздуває її, наче бороду або лев'ячу гриву, і здається більшою, ніж є насправді. Візуально збільшують розміри ящірки і лусочки у вигляді колючих шипів, розташовані по боках тіла» [42, с. 26].

Читачі отримують знання про умови існування, особливості раціону харчування, полювання бородатих агам, навіть дає поради щодо життя агам у домашніх умовах: «Агами – чудові домашні улюбленці, їх можна дресирувати. Ручна агама впізнає тембр і вібрації голосу господаря... в домашніх умовах її треба час від часу купати та обприскувати водою» [42, с. 27]. Наявні ознаки

науково-популярної статті. Оповідь характеризується простотою, доступністю, емоційністю.

Краснопер Оксана Вікторівна, учителька фізики Червонополянської філії Костянтинівського ОЗЗСО Костянтинівської сільської ради Херсонської області, лауреатка VI Всеукраїнського Інтернет-конкурсу «Учитель року – 2021» за версією науково-популярного природничого журналу «Колосок» у номінації «Фізика і астрономія», у статті «Захопливі оптичні явища» (Колосок, 2021, №7, рубрика «Світ науки», підрубрика «Оптика») розповідає про природу виникнення різних оптичних явищ. У ліді авторка представляє тему публікації, налаштовує на сприйняття певного матеріалу: «Оптика – розділ фізики, що вивчає природу світла, досліджує процеси його випромінювання та поширення в різноманітних середовищах. У давнину оптичні явища зачаровували, але лякали, адже природа їх виникнення була невідома. Тепер вони мають наукове пояснення, але й досі дивують своєю красою. Нумо дізнаватися про них більше!» [39, с. 14]. Для привернення уваги читачів вона використовує звернення до них, спонукає більше дізнатися про оптичні явища (лід тут виконує інформаційну та мотивуючу функції). Лід розташований на початку публікації, виконаний синім кольором, тоді як весь текст публікації виконаний чорним кольором. Основні терміни виділені жирним шрифтом та фіолетовим кольором, що теж привертає увагу.

З одного боку, у науково-популярній статті пояснюється природа оптичних явищ, з іншого боку, це робиться емоційно. Назви змістових блоків відтворюють структуру публікації («Розмаїта веселка», «Таємниче гало», «Прекрасний і небезпечний міраж»).

У першому блоці розповідається про веселку. Авторка зазначає: «Веселка – одне з найкрасивіших явищ природи; це розкладання білого світла на спектр (набір монохроматичних хвиль різного кольору). Її утворення пов'язане із

заломленням і відбиттям сонячного світла у краплях води, зважених у повітрі» [39, с. 14]. Невеличкі визначення кожного виду веселки (звичайна, подвійна, перевернута, туманна, зимова, місячна) розташовуються на зображеннях цих оптичних явищ, які займають 80% площі сторінки. Це робить публікацію наочною, доступною, цікавою.

Другий блок «Таємниче гало» присвячений оптичному явищу, що «виникає внаслідок заломлення та відбиття світла в льодяних кристалах навколо Сонця чи Місяця та має форму кола світлого кольору» [39, с. 18]. Йдеться про 22-градусне гало, світлові стовпи або ліси, Брокенський привид, глорію.

У третьому блоці «Прекрасний і небезпечний міраж» авторка розглядає природу міражу. Вона вважає, що «... міраж виникає через те, що в оптично неоднорідній атмосфері промені світла викривляються, а відтак з'являються уявні зображення предметів» [39, с. 22]. О. Краснопер виділяє наступні види міражів: верхній, нижній, фата-моргана, об'ємний (рухомий), бічний.

Подекуди у журналі «Колосок» зустрічаються подорожні нариси. Відомо, що у подорожньому нарисі фіксуються події, факти, явища, які відбулися з автором під час подорожі. Це може бути опис місцевості, розповідь про зустрічі з людьми, тваринами. Наприклад, Тетяна Дьомкіна у нарисі «Марабу, або Не судить про птаха за його пір'ям» (Колосок, 2018, № 5, рубрика «Жива природа») розповідає про африканського найбільшого птаха марабу з родини лелекових. Автор сама спостерігає за зовнішнім виглядом та поведінкою подружжя марабу, яке облаштувалося на сонячній панелі у саду, зображує марабу як турботливих батьків. Ці птахи – справжні санітари савани. Разом з іншими стерв'ятниками вони поїдають останки загиблих тварин, підтримуючи чистоту в природі та попереджаючи поширення хвороб. Назва матеріалу включає в себе африканське прислів'я «Не судить про птаха за його пір'ям». Автор вважає, що ці птахи може і не дуже красиві на перший погляд, але дуже цікаві і надзвичайно корисні [35].

Саме під рубрикою «Жива природа» найчастіше розміщуються матеріали, які присвячені мандрівкам. Вони мають ознаки подорожніх нарисів. Так, наприклад, Віра Сенчина в статті «Мандрівка Амазонією» (Колосок, 2020, № 12, підрубрика «Мандрівки світом») розповідає про три дні своєї подорожі. У перший день вона вирушила до індіанського поселення, у другий – до тропічного лісу і Амазонки. На третій день туристи ловили піраній, відвідали екологічний центр та зоопарк. Автор розповідає про екзотичних риб, тварин і навіть фотографується з анакондою (це фото представлено серед інших тринадцяти) [35].

Типовим для дитячих періодичних видань є публікації літературних текстів, які можна поділити на дві групи: художні і нехудожні. Твори художньої літератури (вірші, казки, оповідання тощо), адресовані дітям, розвивають емоційну сферу особистості, допомагають засвоїти основні моральні принципи, здійснюють виховну функцію. В журналі «Колосок» у рубриці «Урок у віршах» представлено вірші дітей, присвячені конкретним явищам живої та неживої природи, які допомагають процесу пізнання навколишнього світу. Наприклад, вірш Марії Касьян «Корінь» (2011, № 1) дає уявлення про функції та структуру кореня рослин, а у вірші Діани Величко «Вода» (2011, № 2) розповідається про значення води для людей та тварин. Автори віршів, що представлені у кожному номері «Колоска» у рубриці «Урок у віршах», – школярі.

У журналі №12 за 2020 рік (підрубрика «15 років КОЛОСКУ») на розвороті першої сторінки розміщено листи читачів, вірші, вітання з нагоди Дня народження журналу, фото, малюнки дітей.

Звична і зрозуміла читачам форма біологічної казки є найдохідливішою, щоб швидко і легко, ненав'язливо увести дітей у світ знань, допомогти здобути інтерес до наукового матеріалу. Наприклад, Тетяна Заполочна у матеріалі «Незвичайна подорож Королеви ягід, або Суперечка у родині розових»

(Колосок, 2021, №7, рубрика «Жива природа», підрубрика «Наукові казки») у казковій формі подає наукову інформацію про властивості вишні. Казка розпочинається з зачину (ліду) : «Ти, звичайно, чув/-ла про бурхливу суперечку з родині Розових між Полуницею, Вишнею та Малиною за звання Королеви ягід. Мудра Троянда порадила подругам не сперечатися, а вирушити у дослідницьку подорож та подати її результати. Першою це зробила Полуниця. Другою своє дослідження вирішила провести Вишня. Вона була дуже зайнята іншими справами, тож вирішила відправити у подорож свого таємного агента Сливу. Розшифровувати таємні послання Вишня доручила вірному особистому секретареві графові Вишніусу. Тож подаємо результати цієї подорожі» [27, с. 27].

Репрезентуючи перше послання «Етимологія назви «вишня»», Агент Слива (казковий герой) наголошує, що це перший доказ величності та благородного походження Королеви Вишні: «... археологічні знахідки свідчать, що вишня була відома нашим предкам ще приблизно 10 тис. років тому, і вже тоді вони вживали її в їжу. Слово «вишня» слов'янського походження. Деякі дослідники порівнюють його із весняним сонцем у зеніті, тобто «вишнім» сонцем... у свідомості праукраїнців вишня асоціювалася з небом, високим деревом життя, Богом, а білий колір її цвіту – із святістю» [27, с. 27].

У другому посланні «Екскурс в історію» розповідається, що з давніх давен слов'яни святкували Новий рік навесні 21 березня, під час весняного рівнодення (це споконвічне свято хліборобів). Вишня в Україні була ритуальним деревом весняного новорічного обряду. Молоде деревце садили восени у дерев'яну діжечку, тримали його в хаті. Саме тут автор статті від історичної довідки переходить до біологічних характеристик цього дерева: «...

спочатку у вишні розцвітають генеративні бруньки з квітками, а вже потім – вегетативні з листками» [27, с. 28].

Третє послання називається «Українське «вишневе» письменство». Його автори виводять формулу: «Письменники плюс вишня дорівнює українська література» [27, с. 28]. Дійсно, у свідомості українців і нині вишня асоціюється з рідною домівкою, вишня є своєрідним символом України, що відображено у фольклорі та літературних творах багатьох письменників (наприклад, у вірші Т. Шевченка «Садок вишневий коло хати»), авторка розповідає, чому письменник Павло Губенко обрав «смачний» псевдонім Остап Вишня. Доречними тут є і біографічні данні про цього гумориста. Також цікавим є повідомлення, що Національний банк України випустив монету номіналом 2 гривні, присвячену 125-річчю від дня народження Остапа Вишні: «На аверсі монети зображені плоди вишні у капелюсі та рушниця, в яку заряджають ці ягоди, як символ влучності слів талановитого письменника» [27, с. 29].

У четвертому посланні «Натхненні плодами вишні» теж дається цікава формула: «Натюрморт плюс Пам'ятник плюс Вишня дорівнює мистецтво», розповідається про магію натюрмортів (зображень нерухомих предметів (овочів, фруктів, квітів тощо), авторка згадує картину французького живописця Поля Сезанна «Натюрморт із вишнями і персиками», говорить про те, що вишню увічнюють у картинах, пам'ятниках (наприклад, у місті Глибоке (Білорусь) є такий пам'ятник, тут проводять щорічний фестиваль, присвячений цим плодам).

У п'ятому посланні надаються біологічні характеристики цієї рослини: «... вишня звичайна – плодове дерево або чагарник, сягає до 10 м заввишки. Листки у рослини черешкові, широкоеліптичні, загострені, темно-зелені зверху, знизу світліші, сягають завдовжки 8 см. Квіти білого кольору, зібрані у суцвіття щиток по 2-3 квітки. ... На середньостатистичній вишні за рік виростає майже 7

000 плодів. Всього зараз культивують приблизно 60 різних сортів вишні. Дикі сорти ростуть навіть у холодних регіонах, наприклад, у горах Далекого Сходу і навіть у Гімалаях... Знаменита японська сакура – це теж один із підвидів вишні, її плоди, до речі, неїстівні» [27, с. 31].

Шосте послання називається «Лікувальні властивості вишень». Агент Слива, звертаючись до Вишні, говорить: «Ваше величносте, за вмістом корисних речовин Ви справжня Королева» [27, с. 32]. Дійсно, ця рослина за вмістом корисних речовин та мінералів (мінеральні речовини: калій, натрій, кальцій, магній, марганець, фосфор, залізо, селен; вітаміни: В1, В2, В3, В5, С, РР, фолієва кислота) є Королевою. Вона здатна регулювати обмін речовин, очищати організм людини від шкідливих продуктів обміну та холестерину. Тому її використовують у фармацевтичній індустрії.

У сьомому посланні «Особлива й незрівнянна» агент Слива, звертаючись до Вишні, говорить: «Моя Королево, мені бракує слів, щоб передати Вам, скільки ще цікавих фактів підтверджують, що Ви справжня і єдина Королева» [27, с. 33]. У цьому посланні граф Вишніус наводить безліч цікавих фактів, які підтверджують високий статус вишні серед інших рослин. Наприклад: «...традиційно багато десертів прийнято прикрашати саме вишенькою... вишневі дерева можуть жити дуже-дуже довго і виростати до вражаючої висоти (у Великій Британії є вишня, якій понад 150 років, заввишки вона досягла 13 м). Вишню ми дуже шануємо, їмо у свіжому вигляді, варимо варення, узвари, вареники, випікаємо пиріжки та називаємо на честь вишні селища і, навіть, зображуємо на гербах (як у м. Вишневе Київської області)» [27, с. 33].

Ця публікація має міждисциплінарний характер, дає знання з історії, біології, хімії, медицини, літератури, географії, історії мистецтв, і все це дозволяє форма казки, яку використала авторка.

Таким чином, матеріали журналу «Колосок» відзначаються науковістю, достовірністю, у цьому виданні популяризуються наукові знання з різних наук (біології, астрономії, зоології, хімії, фізики, математики, іхтіології та ін.), публікації присвячені різним явищам живої та природи, новим відкриттям у науці та техніці, науковим загадкам та цікавим дослідженням.

Найпоширеніші жанри, що представлені у журналі «Колосок» – науково-популярні статті, листи, звернення, подорожні нариси, репортажі. У деяких матеріалах наявні ознаки декількох жанрів: репортажу, науково-популярної статті, листа, подорожнього нарису. Деякі статті мають міждисциплінарний характер.

Типовим для дитячих періодичних видань є публікації літературних текстів. У журналі «Колосок» іноді теж публікують вірші, біологічні казки. Форма біологічної казки допомагає сформувати інтерес до наукового матеріалу.

На сторінках журналу розміщують тести, кросворди, вікторини, які допомагають перевірити отриманні знання. Редакція залучає маленьких читачів до співпраці: на сторінках журналу можна знайти статті, вірші, листи, переклади, фотографії, авторами яких є школярі.

Більшість публікацій є інформативно насиченими, цікавими, легкими для сприйняття. Оповідь характеризується простотою, дохідливим тлумаченням незрозумілої термінології, розкриттям загальних положень на конкретних прикладах, емоційністю, образністю.

Зазначимо високий поліграфічно-дизайнерський рівень видання: хороший рівень поліграфічного (глянцевого) втілення, складний кольоровий дизайн сторінки, багатство шрифтового оформлення. Ілюстративні матеріали (фотографії, малюнки, схеми, формули) займають третину (а подекуди і половину) площі публікацій. Вони підвищують привабливість матеріалів, ефект їх впливу на свідомість і підсвідомість читачів.

ВИСНОВКИ

В Україні як науково-популярні позиціонують себе приблизно 50 журналів, які, з них 47 – офіційно зареєстровані в «Державному реєстрі друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності». Тип «науково-популярні журнали» належить до класу «масові видання». Науково-популярні часописи поділяються на три види: технічні, краєзнавчі, науково-фантастичні.

Основна мета існування науково-популярної періодики – поширення відомостей про науку серед пересічних читачів. Відбувається спілкування науковців з нефaxівцями, тобто зі звичайною аудиторією – людьми, яких цікавлять дослідження, але які не володіють спеціальною термінологією.

Науково-популярні журнали містять статті і матеріали про основи наук, про теоретичні і (або) експериментальні дослідження у сфері науки, культури і практичної діяльності. Функціональне призначення таких видань – служити поширенню знань і самоосвіті, сприяти формуванню наукового світогляду і розширенню кругозору читача, популяризувати досягнення науки, техніки, культури, мистецтва.

Науково-популярна дитяча преса виконує, перш за все, функції популяризації пізнавальних та педагогічних ідей. Дитячі часописи такого спрямування розповідають читачам про нове в житті людей та навколишньому світі, відкриття науки і техніки.

Видання «Колосок» – Всеукраїнський науково-популярний природничий журнал для дітей, як заявляють його видавці та редакційна колегія. Це надзвичайно цікаве, сучасне, корисне видання для дітей та юнацтва. Фактично аудиторія журналу «Колосок» – діти віком 10–15 років. Головна особливість журналу «Колосок» – міждисциплінарний підхід у репрезентації

природознавчих знань; розвиваючий характер; широке використання оригінальних засобів популяризації наукових знань з орієнтацією на читацьку аудиторію підліткового віку; належна культура художньо-технічного оформлення й поліграфічного виконання; інтерактивний характер (відповідні сторінки журналу залучають дітей до індивідуальної й колективної пізнавальної, дослідницької, творчої діяльності). Усе це робить видання цікавим і корисним не тільки для дітей, але й для дорослих – батьків, педагогів.

Матеріали журналу «Колосок» відзначаються науковістю, достовірністю, вони присвячені різним явищам живої природи, новим відкриттям у науці та техніці, науковим загадкам та цікавим фізичним, хімічним, біологічним, астрономічним та іншим дослідженням.

У журналі «Колосок» тематика рубрик та підрубрик надзвичайно різноманітна, всі рубрики сюжетно пов'язані між собою. У цьому виданні передбачені незмінні рубрики: «Світ науки» (більш рання назва «Наука і техніка»), «Жива природа», «Земля і Всесвіт» (більш рання назва «Планета Земля»), «Проекти «Колоска», непостійна рубрика: «Людина і екологія». Наявні підрубрики: «Астробіологія», «Геологія», «Дика природа», «Замітки полярника», «Екостиль твого життя», «Загадкові тварини», «Історія речей», «Квіти», «Колоскові уроки», «Кольорова планета», «Космічні рекорди», «Лабораторія «Колоска», «Ліси», «Мандрівка зоряним небом», «Мандрівки світом», «Материки», «Мій родовід», «Наукові казки», «Наші тварини», «Незвичайні фрукти», «Новини науки», «Оптика», «Перший крок у науку», «Подорожуємо Європою», «Природа України», «Рослини», «Саморозвиток», «Сам собі винахідник», «Світ, в якому ти живеш», «Сонячна система», «Тварини», «Топоніми на карті світу», «Фізика», «Хімія і життя», «Хімія навколо нас», «Червона книга України» та ін.

Якщо визначати цільове призначення цього видання, то воно відповідає заявленому редакцією типу науково-популярної природничої дитячої преси. У журналі переважають матеріали науково-технічного спрямування, а також матеріали, у яких представлено рослинний та тваринний світ. Редактори будують тематично-змістове наповнення видання «Колосок», чітко уявляючи цільове призначення журналу, вивчають та враховують потреби своєї читацької аудиторії, запити сучасної дитини, випускають таку продукцію, яка для сучасної дитини є цікавою і необхідною, а значить досягають комунікації із дитячою аудиторією.

Тип видання (науково-популярний природничий журнал для дітей) впливає на вибір жанрів. Зрозуміло, що редакція журналу репрезентує у своєму виданні саме такі жанри, котрі відповідають цілям передачі науково-популярної інформації в доступній, зрозумілій для дітей середнього шкільного віку формі.

На сторінках видання «Колосок» можна знайти такі жанри, як: науково-популярні статті, листи, звернення, подорожні нариси, репортажі, вірші, казки. На сторінках журналу подаються цікаві тести, кросворди, вікторини. Редакція залучає школярів до співпраці: на сторінках журналу можна знайти дитячі вірші, листи, переклади, фотографії тощо.

У деяких матеріалах наявні ознаки декількох жанрів: репортажу, науково-популярної статті, листа, подорожнього нарису. Деякі статті мають міждисциплінарний характер.

Інформаційні жанри (замітка, звіт, замітка, інтерв'ю, репортаж) майже не представлені на сторінках цього видання, оскільки їх завдання – повідомити, відтворити, описати певний факт, подію, явище, це невеликі за обсягом суто журналістські жанри, які використовуються в газетній періодиці, а не в науково-популярних журналах. Хоча елементи репортажу зустрічаються в тих матеріалах, автори яких передають свій досвід перебування в тих чи інших

місцях, наприклад, науково-популярна стаття Ігора Васильовича Дикого, керівника 24-ї Української антарктичної експедиції, учасника 11-ї (2006-2007 рр.), 14-ї (2009-2010 рр.) та сезонної 17-ї (2011-2012 рр.) Українських антарктичних експедицій на станцію «Академік Вернадський», кандидата біологічних наук, доцента кафедри зоології ЛНУ ім. І. Франка «Чи самотньо тобі, Антарктидо?» (Колосок, 2018, № 1, рубрика «Людина і екологія», підрубрика «Материки»)

Аналітична група жанрів, навпаки, широко представлена у цьому виданні (коментар, науково-популярні статті, листи, звернення). Автори подібних матеріалів аналізують, оцінюють, осмислюють наукові факти, явища, популяризують наукові знання. Найчастіше у виданні представлені науково-популярні статті з астрономії, біології, географії, екології, фізики, хімії. Жанр журнальної науково-популярної статті є способом переробки, зберігання і передачі наукової інформації у сфері журнальної публіцистики. Орієнтованість науково-популярної статті на такі комунікативні цілі, як аналіз і пояснення наукових проблем, обумовлює віднесення даного жанру до аналітичного типу тексту. Основні ознаки науково-популярного тексту: інформативність, аналітичність, публіцистичність та реферативність. Метою науково-популярної статті є інформування, роз'яснення наукових фактів. Цей жанр у дитячих виданнях характеризується докладністю, простотою і ясністю викладу, дохідливим тлумаченням незрозумілої термінології, розкриттям загальних положень на конкретних прикладах, використанням окремих словесно-образних засобів, частіше – порівнянь, рідше – епітетів, метафор, простих синтаксичних конструкцій, «риторичних запитань», які активізують увагу читачів, деяких елементів розмовної мови. Розмовна лексика привносить в науково-популярний текст відтінки емоційності, образності.

Твори художньо-публіцистичної групи (есе, памфлети, фейлетони) майже не представлені у журналі «Колосок», хоча риси есеїстики (динамізм оповіді, лаконічність, невимушена манера викладу, авторська відкритість, суб'єктивність, експресивність і образність, емоційність, за допомогою яких передаються враження та міркування автора) притаманні багатьом матеріалам.

Подекуди на сторінках «Колоска» можна зустріти подорожній та науково-популярний нарис. Цей жанр за своїми характеристиками близький до малих літературних форм – оповідання, новели, але відрізняється від них такими рисами, як фактографізм, публіцистичність, відсутність вимислу та домислу. Головна особливість нарису – широке використання в ньому елементів художнього мислення: створення портретів героїв, зображення їх у дії, за допомогою розгорнутої мовної характеристики, використання вимислу й домислу, зображення пейзажів, інтер'єрів та екстер'єрів, наведення красномовних деталей і подробиць.

У подорожніх нарисах фіксуються події, факти, явища, які відбулися з автором під час подорожі. Це може бути опис місцевості, розповідь про зустрічі з людьми, тваринами.

Щодо художніх жанрів, то на сторінках журналу «Колосок» вони представлені невеликою кількістю. Це, переважно, вірші та біологічні казки.

У журналі вже понад чотири роки автори багатьох публікацій надають QR-коди, які розширюють дискурс журналу, оскільки відсилають до словників, сайтів, відео на YouTube-каналі. Все це говорить про сучасність та популярність цього видання.

Більшість публікацій є інформативно насиченими, цікавими, легкими для сприйняття. Оповідь характеризується простотою, дохідливим тлумаченням незрозумілої термінології, розкриттям загальних положень на конкретних прикладах, емоційністю, образністю.

Зазначимо високий поліграфічно-дизайнерський рівень видання: хороший рівень поліграфічного (глянцевого) втілення, складний кольоровий дизайн сторінки, багатство шрифтового оформлення. Ілюстративні матеріали (фотографії, малюнки, схеми, формули) займають третину (а подекуди і половину) площі публікацій. Вони підвищують привабливість матеріалів, ефект їх впливу на свідомість і підсвідомість читачів, роблять публікації наочними, доступними, цікавими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буряк В. Інформаційний кайф чи світоглядно-інформаційна катастрофа? (Філософія жанроутворення у контексті інформаційного впливу). *Культура народів Причорномор'я*. Симферополь, 2007. №101. С. 14–17.
2. Бахтин Т. Сміттєвий континент. *Колосок*. 2021. № 5. С. 34-39.
3. Башта А. Зубр – володар лісу. *Колосок*. 2018. №1. С. 12-19.
4. Бондаренко Т. О. Популяризація науки у вітчизняному медіапросторі. *Держава та регіони. Серія: «Соціальні комунікації»*. 2012. №1. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_sk/2012_1/les/SC112_06.pdf.
5. Вартанов Г., Шкляр В. Основи теорії журналістики : Конспект лекцій. Київ : МІЛП, 1996. 56 с.
6. Василенко М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі. К. : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. 238 с.
7. Василенко М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі : автореф. дис. ... д. філол. н. : спец. 10.01.08 «Журналістика». К., 2007. 37 с.
8. Гаташ В. І кому він потрібен, цей наук-поп? *Дзеркало тижня*. 2011. 8 червня. URL : http://gazeta.dt.ua/SCIENCE/i_komu_vin_potriben,_tsey_nauk-pop.html.
9. Голік О. В. Взаємкореляція та взаємозбагачення жанрів: новітні тенденції розвитку журналістської творчості : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунік. : 27.00.04. Київ : Київ. нац. ун-т імені Т. Шевченка, 2009. 20 с.
10. Голік О. В. Жанрова система друкованих ЗМІ: новітні підходи до класифікації та перспективи розвитку. URL : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2386>

11. Гребенюк А. В. До типології журнальних видань. *Наукові записки Інституту журналістики : науковий збірник / за ред. В. В. Різуна; КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2011. Т. 42. Січень–березень. С. 163-166.*
12. Григораш Д. С. Журналістика у термінах і виразах. Львів : Вища школа, 1974. 294 с.
13. Давидченко Т. С. Структурно-функціональні особливості преси для дітей періоду незалежності України: автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.01. Київ : Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2008. 16 с.
14. Давидченко Т. С. Сучасна преса для дітей в Україні: переваги та недоліки. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. Львів, 2008. Вип. 16. С. 123–134.*
15. Давидченко Т. Типологічна класифікація дитячих періодичних видань в Україні. URL : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2316>
16. Давидченко Т. С. Типологічне обличчя» дитячих газет та журналів (1775 – 1991 рр.). *Творчі та організаційні особливості функціонування сучасного медійного простору: збірник наукових праць. Національний університет «Києво-Могилянська академія», Галицький інститут імені В'ячеслава Чорновола. Тернопіль-Львів : ЛА «Піраміда», 2008. Том 2. С. 174–179.*
17. Давидченко Т. С. Типологія видань української дитячої преси. Історико-типологічний аналіз (на прикладі журналу «Барвінок»). *Актуальні питання масової комунікації. 2004. Випуск 5. С. 29–33.*
18. Давидченко Т. С. Типоформуючі ознаки сучасних українських журналів і газет для дітей. *Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. 2008. Частина II. №3 (142). С. 16–25.*

19. Давидченко Т. С. Формування понять: «тип», «типологія» в теорії та практиці журналістики, їх сутність та визначення. *Інформаційне суспільство*. 2006. Випуск 4. С. 49–51.
20. Державний реєстр друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності. URL : <http://dzmi.informjust.ua/>
21. Дзюбенко Г. Сучасна журнальна періодика: загальна характеристика, типологія, основні функції та принципи. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка*. 2005. № 3. С. 24–31.
22. Дикий І.В. Замітки полярника. *Колосок*. 2019. № 8. С. 26-33.
23. Дикий І.В. Чи самотньо тобі, Антарктидо? *Колосок*. 2018. №1. С. 26-33.
24. Добривечір В. О. Науково-популярні журнали в Україні : аналіз концепцій. URL : http://www-philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_1027/content/
25. Журналістика: словник-довідник / автор-укладач І. Л. Михайлин. Київ : Академвидав, 2013. 320 с.
26. Задорожна О. С. Популяризація наукових знань в контексті розвитку науково-популярної періодики. *Актуальні питання масової комунікації : наук. журн.* / голов. ред. В. В. Різун ; Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2013. Випуск 14. С. 51–55.
27. Заполочна Т. Незвичайна подорож Королеви ягід, або Суперечка у родині розових. *Колосок*. 2021. №7. С. 26-33.
28. Здоровега В. Мистецтво публіциста: Літературно-критичний нарис / В. Й. Здоровега. Київ : Радянський письменник, 1966. 174 с.

29. Здоровега В. Природа і специфіка образу в журналістиці. *Вісник Львівського ун-ту. Серія журналістика*. Вип. 26. С. 26. URL : www.franko.lviv.ua/faculty/jur/publications/visnyk26/Statti_Zdorovega.htm
30. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.
31. Зятюк І.В. Загадкові медузи. *Колосок*. 2021. №7. С. 34-39.
32. Кіт Н. Створення психологічного портрета читача як визначальний етап розробки концепції нового журналу для дітей. *Зб. пр. періодики*. Львів, 2003. Вип. 11. С. 563–572.
33. Кіт Н. О. Український журнал для дошкільника: психологічні підстави та основні принципи розробки концепції видання. *Стиль і текст / за ред. В. Різуна*. Київ, 2002. Вип. 3. С. 218–227.
34. Ковтун Т. В. Щоб і науково, і популярно. *Культура мови на щодень*. URL : <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine36-19.pdf>.
35. Колосок. URL : <http://kolosok.org.ua/vseukrajinskyj-pryrodnychyj-naukovo-populyarnyj-zhurnal/>
36. Коновець О. Сучасна періодика в системі наукової комунікації. *Вісник Київського національного ун-ту ім. Т. Шевченка; Сер. : Журналістика*. 2008. Вип. 16. С. 9–15.
37. Коновець О. Ф. Наукова періодична преса в Україні: історичні традиції і сучасні проблеми. *Вісник журналістики*. Київ : РВЦ «Київський університет», 1998. Вип. 6. С. 59–62.
38. Корч І.М. Історія скейтборда. *Колосок*. 2021. №5. С. 2-5.
39. Краснопер О. Захопливі оптичні явища. *Колосок*. 2021. №7. С. 14-25.
40. Крижановська О. Паркові озера. *Колосок*. 2018. №5. С.14-19.

41. Кузнецова О. Д. Засоби масової комунікації : посібник. Львів : ПАІС, 2005. 200 с.
42. Малинич Я. «Лев» у світі рептилій. *Колосок*. 2018. №5. С. 26-27.
43. Менасова А. Загублені світи. *Колосок*. 2018. № 7. С. 36-41.
44. Михайлин І. Основи журналістики: Підручник. 3-є вид., доп. і поліпш. Київ : ЦУЛ, 2002. 284 с.
45. Мова – не калька. *Колосок*. 2021. №7. С. 48-49.
46. Моисеев В. Журналистика и журналисты. Київ : Декор, 2002. 400 с.
47. Москаленко А. З. Основи журналістики: Навч. посібник. Київ : Київський університет, 1994. 342 с.
48. Москаленко А. Теорія журналістики. Навчальний посібник. Київ : Експрес-об'ява, 2002. 336 с.
49. Мукоїд М.М. Волосся очима хіміків. *Колосок*. 2021. №5. С. 24-29.
50. Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/12687>.
51. Наукова комунікація у мас-медіа : практикум / уклад. : А. А. Бойко, Н. В. Зелінська, О. Ф. Коновець. Львів : Українська академія друкарства, 2009. 124 с.
52. Недопитанський М. І. Сучасна українська періодика: типологічний аспект. URL : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1553>
53. Огар Е. Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки. Львів : Аз-Арт, 2002. 160 с.
54. Огар Е. Сучасна науково-популярна література: зникнення чи трансформація виду. *Реалії та перспективи українського книжкового ринку (Про інформаційний маркетинг. І не лише про нього...)* : зб. ст. і матер. круглого

столю «Розвиток інформаційного маркетингу на книжковому ринку України» / упоряд. Є. І. Огар. Львів : Аз-Арт, 1997. С. 80–99.

55. Огар Е. Сучасні пізнавальні видання для дітей : поле для наукових роздумів. *Зб. пр. наук.-дослід. центру періодики*. Львів, 2003. Вип. 11. С. 556-571.

56. Огар Е. І. Українське книго- та пресовидання для дітей (спроба загального огляду). *Збірник праць науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2002. Вип. 10. С. 260–277.

57. Петринка Л. Скільки полюсів у Землі? *Колосок*. 2020. №12. С. 4-11.

58. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості: проблеми майстерності. Київ : Наукова думка, 1983. 280 с.

59. Прокопчук О. Сучасна періодика для дітей: яка вона? URL : <http://h.ua/story/19451>

60. Публіцистика. Масова комунікація: Медіа-енциклопедія / За загал. ред. В. Іванова. Київ : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2007. 780 с.

61. Романчук О. Науково-популярна література в Україні: втрат більше, ніж здобутків. URL : http://www.universum.lviv.ua/archive/journal/2007/nproplit_7.html.

62. Романчук О. Роль науково-популярної літератури у пропаганді знань. *Вісник Львівського ун-ту. Сер: Журналістика*. Львів, 2011. Вип. 34. С. 188–194.

63. Сергійчук О. А. Досконалість дикої природи. *Колосок*. 2021. №5. С. 12-23.

64. Словник журналіста: Терміни, мас-медіа, постаті / За заг. ред. Ю. М. Бідзілі. Ужгород : ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2007. 224 с.

65. Сокірян А. Сучасний дитячий журнал: загальна характеристика. *Друкарство*. 2006. № 1. С. 25–28.
66. Соловйов С. Г. Типологічні особливості реклами науково-технічних розробок у сучасній періодичній пресі. *Наукові записки Інституту журналістики*; Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2004. Т. 15. URL : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1235>.
67. Спринчак О. Вирощування меліси лікарської у домашніх умовах. *Колосок*. 2020. №12. С. 44-45.
68. Стаднійчук Р. Сучасна українська періодика для дітей : хто є хто. *Слово і Час*. 1999. № 2. С. 69–72.
69. Стадницька Ю. В. Дитяча публіцистика як об'єкт дослідження. *Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки*. 2006. №3 (87). С. 20–24.
70. Стадницька Ю.В. Особливості викладу інформації в пізнавальних текстах для дітей (психологічні та когнітивні аспекти). *Стиль і текст*. 2006. № 7. URL : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1959>
71. Теремко В. Видавництво XXI. Виклики і стратегії. Київ : Академвидав, 2012. 328 с.
72. Тріщук О. В. Науково-інформаційний дискурс як соціокомунікативне явище : [монографія]. Київ : НТУУ «КПІ», 2009. 392 с.
73. Філіппова О. Як наші діти пізнають світ. Дорослі проблеми дитячої періодики. *Книжковий огляд*. 2002. № 9. С. 72–74.
74. Філоненко Д. В. Науково-популярна періодика в Україні: традиції та інновації : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04. Київ : Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2015. 15 с.

75. Філоненко Д. Фотоілюстративні матеріали в науково-популярній періодиці. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2014. Випуск 39. С. 342–348.
76. Фінклер Ю. Сучасні друковані мас-медіа України : до проблеми визначення типологічних характеристик. *Друкарство*. 2001. № 1. С. 89.
77. Чекмишев О. В. Основи професійної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики. К. : ВПЦ "Київський університет", 2004. 129 с.
78. Шебеліст С. Авторська колонка як жанровий різновид есею. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський : Буйницький, 2008. Вип. 17. С. 36–38.
79. Шебеліст С. Трансформаційні процеси в системі журналістських жанрів. *Вісник Львівського університету. Серія: Теле- та радіожурналістика*. 2010. Вип. 9. Ч. 1. С. 274–280.
80. Шевченко В. Е. Типологія сучасних журналів – засіб вивчення світогляду суспільства. URL : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1990>
81. Шевченко В. Е. Форми візуалізації в сучасному журналі : монографія. Київ : Видавець Паливода А. В., 2013. 340 с.
82. Шевчук А. Міста майбутнього вже сьогодні. *Колосок*. 2021. №1. С. 32-39.
83. Шумай Л.П. Чому кров червона, а трава зелена... *Колосок*. 2021. №5. С. 30-33.
84. Яцків Т. М. Наукова періодика в Україні : перспективи і проблеми розповсюдження. URL : <http://www1.nas.gov.ua/publications/books/serii/academy/1102010>